



*ELS TEMPLERS A LA COMANDA*

*DE MIRAVET*

(c) Alícia Ferré

Reservats tots els drets. Està prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, compresos la impressió, la reprografia, el microfilm, el tractament informàtic o qualsevol altre sistema, així com la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstex, sense l'autorització escrita de l'autor.



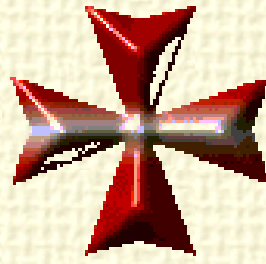
**S**i no heu sentit parlar dels ordes militars per a molts de vosaltres aquestes congregacions religiosomilitars vós seran estranyes i difícils de comprendre. Podeu, fins i tot, pensar que es tracta de personatges de llegenda, de personatges creats per a contes de nens. Però no, van ser personatges reals de carn i ossos com tots nosaltres, malauradament avui dia són considerats misteriosos, secrets amb una filosofia i pensament d'ultratomba i no pas un cos format per valents i vigorosos homes que van donar les seves vides per protegir Terra Santa i esdevenir els defensors del cristianisme en terres sarraïnes.

**P**er mitjà d'aquests pàgines us proposo un viatge a través del temps perquè pugueu conèixer la veritable història dels Ordes Militars i més concretament de l'orde dels Cavallers Militars del Temple de Salomó en terres de la Ribera d'Ebre, a la seva comanda i casa de Miravet.

**S**eguidament pretenc desmitificar i trencar amb la falsa creença que es té dels Templers com a d'homes sanguinaris, misteriosos, tancats i practicants de rituals *demoníacs* i custodis del Sant Grial. Tot això va néixer, possiblement, de llegendes i l'afany dels homes poderosos de l'època que cercaven explicacions coherents amb vista al poble per fer-se amb les riqueses i possessions dels Pobres Cavallers del Temple.

**P**er entendre bé la vida i les activitats d'aquests ordes i com van ser capaços d'unir dues activitats extremadament oposades, la vida religiosa i monàstica amb la vida bèl·lica i de mort, ens endinsarem en la fundació, origen, expansió, activitats i fi de l'orde del Temple. Gràcies a la visió d'aquest orde militas podrem comprovar a escala reduïda com era la societat de l'època, quins temor tenien els seus

membres, quines eren les seves metes, com era l'estructura de la societat medieval i com era la relació entre els diferents estaments socials. Amb l'estudi de la comanda del Temple a Miravet es podrà esbrinar quin tipus d'estructura social existia en aquella l'època. Com els seus membres feien les tasques quotidianes i de quina manera la religió formava part important de la seva vida diària.



**P**er una altra part, coneixerem de prop com eren les intrigues de palau i de la cort, ja que a causa d'aquests complots l'orde del Temple va arribar a la seva fi d'una manera tràgica i inesperada. Tindrem coneixença per què el Temple fou important en la història de la península Ibèrica i, sobretot, d'aquells indrets com ara Miravet, on residiren durant llargs anys i establiren una relació de cordialitat i feudovassallàtica amb els seus habitants, tot proporcionant a aquests protecció i embranzida econòmica a les seves terres i persones.

**E**n definitiva, coneixerem millor la vida d'uns personatges cabdals en la nostra història però que no han estat jutjats de la manera més adient, sinó que més aviat han estat considerats heretges, seguidors del dimoni i envoltats per una aurèola de misteri, de secret i de mite i per aquest motiu, no se'ls ha concedit el distintiu de cavallers amb honor i salvadors dels ideals propis d'una època, fervorosos creients del Senyor, sinó el de frares rics i egoistes que no permetien que cap persona aliena a la seva Orde pogués accedir al coneixement que posseïen, res més allunyat de la realitat.

**NON NOBIS, DOMINE; NON NOBIS,**

**SED NOMINI TUO DA GLORIAM** [Divisa del Temple]

*(Res per a nosaltres, S enyor, res per a nosaltres,*

*ans per donar G lòria del teu nom ).*



## L'orde del Temple.

**E**n aquest primer apartat, veurem com l'orde del Temple forma part del conjunt d'ordes militars més importants internacionalment juntament amb els hospitalers, el Sant Sepulcre i els teutònics.



**C**omençarem amb una explicació general sobre els ordes existents tant en la península Ibèrica com a l'exterior d'aquesta per anar cada cop més concretant l'explicació d'aquests ordes amb el cas de l'orde del Temple.

**C**om ben bé sabeu, res es crea i es forma per res. Doncs bé, els ordes militars es crearen amb una funció i objectius concrets; la protecció dels peregrins que anaven a visitar Terra Santa després que aquesta caigués en mans de la cristiandat arran de les diverses croades que es dugueren a terme. No obstant, hi hagueren altres activitats que a poc a poc anireu descobrint.

**T**ambé farem una incursió en les activitats de la seva vida diària i comprovarem que no tot era lluita i aventura, també hi havia temps per a l'oci i evidentment, per a la vida contemplativa pròpia dels frares i els monjos. Dins d'aquesta exploració en la vida dels templers coneixerem per què l'orde tenia una estructura i organització tan eficaç, ens endinsarem en el món de la simbologia i de la cultura dels Templers i en el significat dels colors dins d'aquest orde.

**D**ins d'aquest apartat, hi ha un segon bloc on veurem i ens concentrarem amb l'orde dels Cavallers Militars del Temple de Salomó, els veritables protagonistes. Amb ells aprendrem com es formaven els ordes militars, quines funcions específiques tenia cada orde, quin eren els propòsits dels seus fundadors, com eren reconeguts i acceptats per tots els estaments de la societat. Sabrem quines normes regien tot el que feien.



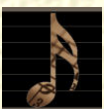
**C**oneixerem, per una altra part, com van esdevenir tan poderosos i com foren capaços de tenir tantes possessions i com es varen expandir per tot el món fins llavors conegut. Coneixerem com els seu gran poder fou la causa de l'enveja dels grans monarques i com aquests últims els enfonsaren amb falses acusacions.

**D**esprés veurem que els templers obtenien el territori de Miravet i altres terres per formar la comanda de Miravet; comprovarem com aquest orde organitzà i estructurà aquesta comanda igual que la resta de cases i comandes arreu del



territori de la Península i fora d'aquesta. Ens adonarem que la seva estructura interna estava composta per uns càrrecs que simulaven els de la casa central a Jerusalem, a més descobrirem que la seva jerarquia era força similar a l'estructura social que podríem trobar en la societat; al cap damunt el màxim poder per localitzar als peus de la piràmide els jornalers, la gent del pobles, els esclaus... I evidentment sabrem quin tipus de finances tenien per poder mantenir i seguir augmentant el seu territori.

**F**inalment, en l'últim bloc, comprovarem que l'orde del Temple fou un dels artífex de la reconquesta de la península Ibèrica i com, de forma indirecta unir la Corona catalanoaragonesa amb els comtes de Barcelona. Serem testimonis de la carta que Peronella va dirigir al seu fill per explicar-li com va arribar a heretar el regne després que el seu avi, Alfons I el Bataller, deixés totes les seves possessions als tres ordes militars més importants, entre aquests el del Temple.





El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



## El Temple i altres ordes.



Ordes militars d'àmbit europeu i peninsular.

Funció principal dels ordes.

La vida quotidiana dels ordes: el cas dels templers.

Simbologia i cultura templera

Alicia Ferré Pallarés

Ordes militars d'àmbit europeu i peninsular.

Què eren els ordes militars o religiososmilitars



Els ordes militars van ser unes institucions tant religioses com militars que van sorgir al segle XI per dur a terme la **defensa i protecció** dels llocs sagrats i en possessió dels cristians a Terra Santa després de les **croades**.

Per què són institucions religioses i militars?

Aquesta mena d'organitzacions són admeses des del dos vessants perquè aconsegueixen amb les funcions de cadascuna i tenen característiques de les dues. Són alhora **oratores i bellatores**.

Són **oratores** perquè la seva comunitat i la seva vida diària, sempre i quan no estiguin en batalla, és igual a les comunitats de monjos i de frares. Fan vida eclesiàstica i professen els tres vots eclesiàstics: castedat, obediència i pobresa. A més a més, aquests ordes eren mendicants, feien tasques d'hostatgeria i acollien els fidels que anaven a Terra Santa en els seus recintes.

Per una altra part, són **bellatores**, ja que batallen i utilitzen les armes per defensar i inclòs conquerir territoris als sarraïns a Terra Santa i també a fora d'aquesta. Van ser cavallers que ajudaren a molts monarques a reconquerir terres als musulmans que habitaven en els seus territoris, cas dels regnes peninsular o del Principat català



Quins ordes hi ha? Són tots d'un mateix territori?

Les primeres institucions d'aquest tipus van ser creades en l'àmbit **internacional**. Eren ordes que van fundar cases a tot Europa i a l'Orient. Després, a poc a poc, van anar sorgint ordes de caire nacional que eren propis de certs estats o països, fet que podem observar en la península Ibèrica.

En l'àmbit internacional podem trobar aquests ordes:

X Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem (o santjoanista), fundat l'any 1048 a Jerusalem.

X Orde dels Cavallers de la Milícia del Temple (o Orde del Temple), fundat l'any 1120 a Jerusalem.

X Teutònics, fundat l'any 1190 a Sant Joan d'Acrc.

X Sant Sepulcre, fundat l'any 1099 a Palestina.

A la **península Ibèrica** hi trobem:

X Sant Jaume fundat a Càceres el 1170.

X Calatrava, amb origen a Calatrava la Vieja (Ciudad Real) el 1158.

X Alcántara, fundat el 1156. Primer es va anomenar Sant Joan de Pereiro. Va ser fundat per S uero Fernández i Gómez Fernández Barrientos.

X Sant Benet d'Àvila, creat a Portugal el 1142.

Als Països Catalans hi trobem els ordes propis d'aquest territori:

X Sant Jordi d'Alfama, fundat per Pere el Catòlic el 1201 i refet després amb el de Montesa, creat a València el 1319.

X Orde de Montjoï.



G



## La comanda de Miravet.

**T**ot aquest últim apartat està dedicat per complet als Templers que visqueren i habitaren el castell de la vila de Miravet. Aquesta comanda fou una de les més importants de les terres catalanes, ja que aquí es trobava ubicat l'arxiu i altres activitats de cabdal importància per a aquest orde. També fou una de les fortaleses templeres que més varesistir el setge imposat per l'exèrcit de Jaume II.



**P**er començar situarem la comanda de Miravet i com

aquesta vila va arribar a convertir-se en seu d'una de les comandes més importants dels Pobres Cavallers del Temple. Com poc a poc anà agafant més poder i fou la seu central del comanador provincial. De quina manera els templers van ser capaços de poblar aquestes viles frontereres amb els sarraïns per mitjà de diverses cartes de població i terres en tinença. Veurem, un altre cop, com l'orde del Temple fou acusat falsament d'heretges i altres fets.

**F**inalment, amb de la descripció del castell de Miravet ens endinsarem en el món de la cultura i l'art d'aquesta orde militar, tot i que no es pot dir gaire cosa, ja que la



major part del seu temps estava dedicat al combat i a la vida monàstica. Però, podem trobar indicis de l'art templar en tots aquells castells, fortaleses i altres construccions que els templers reconstruïren o bé, edificaren ells mateixos. Pel que fa a la resta d'arts plàstiques, aquestes no van ser prolífiques, ja fos per la seva rigorositat, austeritat... o bé, perquè la seva principal funció era la defensa del territori i no pas la creació d'art per a la prosperitat.



- [El Temple i altres ordes.](#)
- [Origen i evolució del Temple.](#)
- [Organització del Temple.](#)
- [El Temple a la Corona d'Aragó.](#)
- [La fi del Temple.](#)

- [Miravet i el seu territori.](#)
- [El castell](#)
- [El Setge de Miravet.](#)



**Miravet i el seu territori.**



[D'on ve el nom?](#)

[Com es convertí en comanada templera.](#)

[Mapa del territori de Miravet.](#)

Alicia Ferré Pallarés

D'on ve el nom?

**M**iravet prové d'un arabisme. Entre d'altres significats hi podem trobar "amençar les fronteres enemigues" o bé, "dedicar-se a quelcom zelosament". Però, tot i tenir arrels àrabs, un altre significat que se li pot atorgar a aquest mot és "atac per sorpresa", que prové del català antic d'arrel *ravata*; del castellà antic *rebato*; del portuguès *rebate* que significa "atac sarrai amb tornafuy". Per una altra part, veiem com aquest mot segueix la mateixa evolució que *Ràpita* en català o *Ràbida* en castellà, "espècie de mesquita o santuari fortificats on vivien els guerrers, encarregats de defensar les fronteres musulmiques".

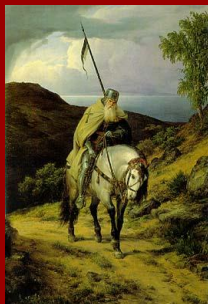


**P**erò i la grafia, d'on prové?

**S**egons Joan C. Romines, l'arrel d'aquest mot prové del verb àrab *rabat* "emboscar-se per atacar", una altra forma que ens proposa aquest mateix autor és *Murâbit*, mot que va prendre la connotació de sentit religiós, o "d'ermità guerrer".

**A**què fa referència doncs Miravet?

**E**l mot Miravet després de passar per diverses formes escrites, *marabûf*, *murâbit*... i *Meravet*, observem que fa referència a un lloc militar amb una certa importància estratègica.



G

El Temple i altres ordes.

Origen i evolució del Temple.

Organització del Temple.

El Temple a la Corona d'Aragó

La fi del Temple.

Miravet i el seu territori

El castell

El Setge de Miravet.



**Origen i evolució del Temple.**



**Fundació i origen.**

**La regla.**

**Expansió per Orient i Occident.**

Alicia Ferré Pallarés

Fundació i origen.

Arran de la conquesta de la Terra Santa i per la perillositat dels camins que els pelegrins seguien per arribar-hi, es van **fundar** un seguit d'ordes religiosomilitars que a més a més de protegir, també donaven altres ajuts com ara hostatgeria, menjar, sanitari... Entre aquests **ordes** hi ha l'orde del temple.



L'orde del Temple va ser fundat l'any 1120, però va ser un any abans que un cavaller de la Xampanya francesa, **Hug de Payens**, juntament amb Godofred de Sainct Omer i altres cavallers varen reunir-se en una confraria per poder donar protecció als cristians que anaven de pelegrinatge a Terra Santa.

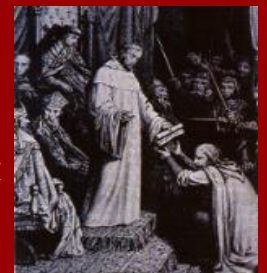


**D'**on prové el nom de Temple?

Abans de tot, s'ha de dir que els primers membres del futur orde del Temple eren **donats** amb els canonges del Sant Sepulcre de Jerusalem, ja que fins que no es va fundar l'orde, els seus membres eren homes laico-militars i per aquest motiu no pertanyien a cap orde monàstica, eclesiàstica com a tal, ni tenien els mateixos drets i deures d'aquestes darreres.

Un cop, el 1120, va ser creat aquest orde per Hug de Payens, el patriarca de Jerusalem va aprovar canònicament la nova confraria dotant-los tots aquells drets i deures propis dels religiosos seguint, això sí, la regla de sant Agustí. Inicialment eren coneguts amb el nom de **Pauperes Comilitones Christi**. Vist aquest fet, **Baldú II**, rei de Jerusalem, va ser un dels promotors d'aquest orde concedint-los drets i privilegis. A més a més, d'aquests drets i privilegis, Baldú II els va donar acolliment en unes dependències del seu palau que es trobaven ubicades a l'antic temple de Salomó; és a partir d'aquest instant que la gent els conegué amb el nom **d'Equites Militi Templi Salomonis**, cavallers militars del temple de Salomó, després es van conèixer amb el nom de **Cavallers de la Milícia del Temple** per esdevenir simplement el nom de **Templers**.

No va ser, però, fins el 1128 en que l'orde del Temple va ser reconeguda d'una manera oficial per la Santa Seu. Va ser el papa **Honorí II** que el dia 13 de gener de l'any 1128 va convocar el Concili de Troyes i s'atorgà el reconeixement canònic d'aquest orde i s'escribí la regla que haurien de seguir els templers.



**G**



El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



**El Castell**



**Ubicació del castell**

**Descripció del castell**

Alicia Ferré Pallarés

**Ubicació del castell**

**O**n es troba situat Miravet?

**M**iravet és un municipi de la Ribera d'Ebre situat al marge dret del riu Ebre. Es troba en la depressió de la cubeta de Móra i per la part meridional és tancat pel congost de Miravet, on hi podem localitzar el pas de Barrufemes o conegut també com el congost de Benifallet. En el sector septentrional hi trobem la serra de Cavalls.

**L**es cases també s'aixequen en la part dreta del riu, al turó de 300 metres d'altura per sobre del riu hi es edificat el castell de Miravet, aquest a uns 100 metres d'alçada respecte al riu Ebre. La població actual de Miravet és d'uns 800 habitants. La seva activitat econòmica es basa en l'agricultura, amb el conreu de la fruita dolça al cap davant, seguit del cultiu de les oliveres i els ametllers i de la vinya. Una altra activitat important és la terrissa. També hi podem trobar ramaderia i indústria pelletera.



**P**er què es va escollir el turó per ubicar la fortalesa templera?

**E**l castell fou edificat en el turó que presideix la vila sobre uns 100 metres d'alçada respecte al riu Ebre. Aquesta fortalesa fou conquerida als sarraïns, en les campanyes bèl·liques per aconseguir els territoris limítrofs entre les forces cristianes i les sarraïnes.

**A**questa posició era immillorable perquè des d'aquest castell es podia controlar el comerç fluvial entre Tortosa i Saragossa. Aquest fou un dels motius que el convertiren el castell de Miravet i aquesta plaça en un punt estratègic.



[El Temple i altres ordes.](#)  
[Origen i evolució del Temple.](#)  
[Organització del Temple.](#)  
[El Temple a la Corona d'Aragó.](#)  
[La fi del Temple.](#)

[Miravet i el seu territori.](#)  
[El castell.](#)  
[El Setge de Miravet.](#)



## Organització del Temple.



[Càrrecs.](#)

[Jerarquització.](#)

[Administració i finances.](#)

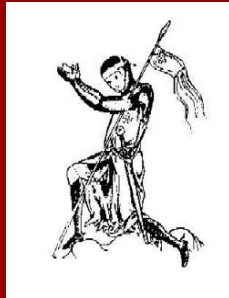
Alicia Ferré Pallarés

Càrrecs.

Perquè tota institució i organització funcioni ha d'haver-hi un seguit de càrrecs que ajudin tant a l'organització interna com externa, a més a més, de dotar-la d'una organització i administració eficaç, ràpida i sense gaire entrebancs a l'hora de decidir i prendre decisions importants.



Quins eren aquests càrrecs dins de l'orde del Temple?



El centre neuràlgic del Temple es trobava en la ciutat de Jerusalem, a Terra Santa, on totes les cases, castells, fortaleses, comandes tenien obligació de retre fidelitat i eren dependents, per aquest motiu els càrrecs que foren constituïts en la primera casa del Temple varen ser adoptats en la resta de territoris amb presència templera.

Així doncs, totes les comandes o cases, que eren els nuclis de l'organització **administrativa**, per tal de funcionar correctament tenien els següents càrrecs:

◻ **Mestre provincial.** Càrrec que era dipositat en la màxima personalitat de l'orde del Temple dins de qualsevol comanda fora dels territoris de Terra Santa. Mentre que en Terra Santa hi trobem el Mestre General (**gran mestre**). Càrrec que era dipositat en la màxima dignitat de l'orde del Temple i que tenia la seva residència a Jerusalem

◻ **Cambrer.** Segona persona d'importància dins de la comanda, ja que s'encarregava de l'administració interna d'aquesta i d'allò que era necessari per als seus ocupants. Aquest càrrec es troba en les fortaleses i castells templers que es trobaven fora de Terra Santa.

◻ **Senescal.** Segon personatge dins l'escala de càrrecs. Substitueix el mestre quan aquest està absent.

◻ **Mariscal.** Encarregat de l'activitat bèl·lica i tot el relacionat amb aquest camp. També era el responsable de cridar els cavallers a l'oració, de vetllar pels animals, d'organitzar el treball diari... Substituïa al mestre i el senescal en absència d'aquests, a més, en cas que no hi hagués la figura del comanador, aquest feia les seves tasques fins que era elegit un de nou.

◻ **Comanador.** Aquest càrrec, tot i ser, el més comú entre les cases, dins de la jerarquia templera es poden diferenciar diversos esglaons. Així, ens trobem amb:

\* Comanador del regne de Jerusalem que entre altres funcions era el tresorer de l'orde. *Todos los haberes de la casa, de cualquier parte que procedan... deben ser entregados y todos en su mano* (art. 111) Alain Demurger. *Auge y Caída de los Templarios*. Pàg. 88)

\* **Comanador de ciutat de Jerusalem.**

\* Comanador d'Acre.

\* ***Comanador de Trípoli i Antioquia.***

S'ha de mencionar que en terres [catalanes](#) hi aparegué la figura dels sots-comanador, encarregat de dur a terme la labor del comanador quan aquest no era present a la casa.

d ***El Draper.*** L'encarregat de la vestimenta dels frares i de la resta d'indumentària que era utilitzada en la vida dels templers.

d ***Delmer*** o *decimarius*. L'encarregat de recollir el cànon o el cens que totes les comandes i cases havien de lliurar a la casa central de Jerusalem.

**T**ambé ens trobem altres càrrecs com ara el ***turcopler*** que s'encarregava de la part de l'exèrcit format per estrangers o combatents no templers; el ***comanador dels cavaller***; el ***sost-mariscal*** i el ***portador de l'estendard***.

**C**om hem comprovat, l'orde del Temple constava d'un seguit de càrrecs que ajudaven el bon funcionament de l'orde, a més a més, d'aconseguir una organització i [jerarquització](#) lògica que permetia una ràpida coordinació i comunicació amb les parts internes com són la casa, la [comanda](#), la província...



G

L'Orde del Temple.

La Comanda de Miravet.

El Temple i altres ordes.

Origen i evolució del Temple

Organització del Temple.

El Temple a la Corona d'Aragó.

La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.

El castell

El Setge de Miravet.



El Setge de  
Miravet.



El Setge de Miravet.

" El dia 12 de desembre de l'any 1308 el Castell de Miravet va deixar de ser una comanda templera. La fugida de fra Jaume de Gallegans -aprofitant la foscor de la nit per lliurar-se al rei Jaume II en un darrer intent d'aconseguir millors beneficis per a la seva pròpia persona- va fer decidir a fra Ramon de Saguàrdia, el darrer comanador, a entregar el castell a les tropes del rei. El final de Miravet s'emmarca dins de la conjuntura general que posà fi al temple."



Alicia Ferré Pallarés

*El Setge de Miravet*

és una obra de teatre que es celebra a la vila de Miravet. Aquesta obra, en la qual participen els habitants de Miravet, representa els últims dies dels templers en la seva comanda de Miravet.

El director de l'obra és en Santi Marsal, la producció es realitzada per la Tàpera i la música va a càrrec d'Antoni Vivies i Joan Pellisa.

G

## L'Orde del Temple.

## La Comanda de Miravet.

El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



### **El Temple a la Corona d'Aragó.**

**El Temple i altres ordes.**

**Origen i evolució del Temple.**

**Organització del Temple.**

Alicia Ferré Pallarés



El Temple i altres ordes.

Arran de la pèrdua de les últimes possessions a Orient els ordes militars van veure que la societat cristiana els donava l'espatlla, fet que va fer canviar el rumb de les accions d'aquestes organitzacions, per aquest motiu cercaren altres rutes d'actuació com ara les lluites dinàstiques entre els prínceps europeus. No obstant, no tots els ordes van entrar en aquest joc de batalles entre regnes, sinó que hi hagueren altres ordes que optaren per altres sortides, aquest fou el cas dels templers.



Quina fou aquesta sortida alternativa?



L'orde del Temple enlloc de lluitar per causes alienes a la seva concepció de guerra i possiblement en contra de la regla que no ho acceptaria per la seva espiritualitat cristiana i filosofia, ja que el sentit primordial de la seva concepció de lluita era combatre contra els enemics de Déu, no contra els germans de religió. Això féu que l'orde dels Cavallers de la Milícia del Temple de Santomó continuessin amb les seves concepcions bèl·liques, la protecció dels llocs sagrats i de la seva protecció, a més d'eradicar el mal i el pecat que consideraven que era encarnat pels sarraïns. Així és com el Temple es va introduir a la Corona d'Aragó.

En quin moment van arribar els templers a la Corona d'Aragó?

Fou cap al final del segle XII quan l'orde del Temple trepitjà el nord-est de la península Ibèrica; moment en què encara existia el domini dels sarraïns en bona part d'aquest territori. Tot i que el Temple havia combatut contra els musulmans a Terra Santa no estaven segurs ni decidits per retornar al combat contra aquests en altres terres. Però els monarques van aconseguir que aquest orde s'impliqués en aquestes lluites per a la reconquesta dels territoris que encara restaven en mans dels musulmans.

Com es va presentar el Temple davant el monarca de la Corona d'Aragó?

El Temple en un primer moment, únicament es va comprometre amb la defensa de Terra Santa i l'obtenció d'efectius humans i econòmics per part d'Occident perquè d'aquesta manera, els aportaria en la lluita contra els sarraïns a terres d'Orient. És potser aquest últim objectiu, la lluita contra l'Islam, l'incentiu dels templers en terres catalano-aragoneses.

És durant la reconquesta i juntament amb el descrèdit que l'orde del Temple estava rebent quan el monarca de la Corona d'Aragó els va reclutar com a un exèrcit experimentat i amb grans habilitats. D'altra banda, el monarca, com la resta de governants, necessitava unes tropes fortes, ben organitzades, ben capacitades en l'art de la guerra i com no, amb una disposició temporal més àmplia que no pas les tropes i l'exèrcit reial. També, amb un gran dispositiu defensiu per poder mantenir les fronteres amb els musulmans amb una certa calma.



i constantment vigilades per contrarestar les possibles incursions dels exèrcits sarraïns.

**T**ot i presentar-los la lluita com la continuació de la seva tasca començada a Terra Santa, el comte [Ramon Berenguer III](#) els hagué de que convèncer perquè acceptessin aquest repte defensiu, per aconseguir aquest propòsit, el comte es va dirigir als templers amb aquestes paraules: *per la defensa de l'església d'Ocident que és Hispània, per la derrota, rendició i expulsió de la raça dels moros i l'exaltació de la santa fe i religió cristiana, he decretat que es formi una milícia, seguirà el model de la milícia del Temple de Salomó a Jerusalem, la qual defensa l'església d'Orient, per estar subjecte al Temple i per seguir les regles i costums d'aquesta milícia* (Alain J. Forey. *Els Templers de la Corona d'Aragó i la Reconquesta. L'Avenç*. 1992. pàg. 24).



G

## L'Orde del Temple.

## La Comanda de Miravet.

El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



## La fi del Temple.



Alicia Ferré Pallarés

## Fi del Temple.

Per què es va posar fi a l'Orde del Temple?

La dissolució de l'Orde del Temple no va començar en terres de la Corona Catalano-aragonesa, sinó que es va iniciar a França sota les ordres del rei francès Felip IV, el Bell, i el papa Climent V.

Tot va començar quan els poders eclesiàstics i laics van criticar els ordes de l'Hospital i del Temple per la seva falta d'interès i d'esforç per continuar mantenint les possessions que tenien a Orient, els Estats Latins. Però amb la caiguda de sant Joan d'Acrc va ser quan aquests dos ordes van veure com el seu descrèdit cap a ells anava augmentat, ja que es van perdre la resta de territoris en aquestes terres llunyanes. Això va conduir a que els dos ordes cerquessin altres formes i camins per poder netejar la seva imatge davant els ulls dels fidels cristians i de la fe catòlica; però l'únic l'orde dels dos que mig ho va aconseguir fou l'Hospital que juntament amb el Teutònic varen canviar els seus respectius camps de batalla, ja que van passar a preocupar-se pels conflictes interns que existien en aquell moment a Europa. Mentre el Temple no hi trobava cap sortida alternativa, a part de les acusacions falses que el rei de França, Felip el Bell, va aportar contra aquest orde per motius econòmics tot i que, aquest rei, segons va exposar, ho feu en honor de la fe cristiana.

Quan va començar el procés contra el Temple?

La caiguda i dissolució del Temple es va iniciar, si fa no fa i de manera indirecta, el dia 5 de juny de 1305 amb l'elecció de Bertrand Got, arquebisbe de Bordeus, com a Papa. Aquesta elecció va ser com a conseqüència d'una mena de pacte entre el rei francès i el papa Bonifaci VIII. El nou Papa era feble i aquest fet el va saber aprofitar Felip IV.

Aquesta debilitat va propiciar que el Papa no actués quan el rei de França va acusar falsament els templers d'heretgia entre altres coses. Tot i així, no va ser fins el 1307 que l'orde del Temple va ser dissolt en terres franceses, ja que al llarg d'aquest temps, Felip el Bell va aconseguir, suposadament, proves en contra del Temple i amb gran discreció el 13 d'octubre del 1307 va fer empresonar tots els cavallers templers del seu territori. És en aquesta data quan va començar el veritable calvari per a l'orde dels Cavallers del Temple de Salomó, ja que per poder treure'ls confessions s'obligà als seus membres a confessar sota tortures "tots els errors imputats a l'orde eren absolutament falsos, per bé que, a causa de les nombroses tortures que li infligiren els oficials reials que el varen interrogar va haver de confessar alguns dels esmentats errors." (J. M. Sans i Travé. *Els templers catalans de la rosa a la creu*. 402-403).

Segons els documents, cinc eren els càrrecs que imputaven als cavallers-templers: primer, en ser rebuts a l'orde renegaven tres cops de Crist; segon, el frare que els acollia en la seva recepció, els besava el final de l'espina dorsal, el melic, i la boca; tercer, les relacions carnals amb membres de l'orde; quart, que la cordeta que dia i nit cenyia la camisa, com a signe de castedat, va ser consagrada a un idol en forma de cap humà i amb una gran barba, i cinquè, que els capellans



**S**ucceí el mateix amb l'orde del Temple en terres de la península Ibèrica?

**E**l dia 26 d'octubre del 1307, Felip el Bell va enviar cartes a quasi tots els prínceps europeus per confirmar que el mestre



fra Jaume de Molay, dos dies abans, havia confessat que renegava de Crist i que també escopí a la creu. Les cartes deien el següent: *“gràcies al concurs diví el gran mestre i molts d'altres frares del temple han confessat espontàniament i amb cor contrit que*

*en les seves professions reneguen de Jesucrist i realitzen altres actes abominables”* (J. M. Sans i T. Ravé. *Els templers catalans de la rosa a la creu*. Pàg. 404).

**T**ot i la carta enviada pel rei francès, tant el monarca català, Jaume II, com els templers ja eren sabedors del que succeïa en el país veí. El mestre fra Ximén de Lenda, que es trobava a Miravet, va enviar a fra Pere Sastret davant de Jaume II per intercedir per tres cavallers templers que es trobaven a Tudela, ja que aquest indret es trobava sota les ordres del fill del rei de França, Lluís de Navarra, i temien per les seves vides.

**E**n un primer moment, sembla que Jaume II no sabia ben bé com actuar, ja que, en certa manera, no tenia res en contra dels templers, i per una altra part, no estava massa d'acord amb la forma d'actuació del rei francès. Per aquest motiu, el dia 20 de novembre de 1307, el rei català va enviar una carta al papa per obtenir més informació i saber si havia d'actuar en contra de l'orde; també es va adreçar a Felip IV per comunicar-li que ell no prendria accions contra els templers en les seves terres de moment.

**A**part, els templers estaven desorientats pels successos ocorreguts a França, ja que no entenien aquesta actuació en contra de la seva orde perquè fins feia ben pocs mesos, en terres de Múrcia, havien perdut el mestre provincial, fra Brenguer de Cardona, quan lluitava contra els sarraïns. No obstant, no es van quedar amb les mans plegades i van decidir fer reforçar els castells i fortaleses per si el monarca Jaume II decidia prendre algun tipus d'acció en contra d'ells i assetjar les diverses fortificacions. Pel que fa a la diplomàcia, es va enviar una comissió, encapçalada per fra Ximén de Lenda, a la cort reial per conèixer l'actitud i les intencions del monarca pel que es referia a l'orde del Temple en terres catalano-aragoneses. Veient la bona predisposició del rei, fra Ximén de Lenda va restar a la cort, tot i que, fra Ramon de Saguàrdia, lloctinent, l'avisà que no es refiés de les bones intencions de Jaume II. Amb aquest motiu li va escriure aquestes paraules: *“Nos tenim, senyor, a gran perill a vos e a tot frare del temple que sia en la cort”* (J.M. Sans i T. Ravé. *Els Templers catalans de la rosa a la creu*. Pàg. 413). Però fra Ximén de Lenda no va fer cas d'aquestes paraules d'advertència. Fou el dia 1 de desembre del 1307, que les paraules de Ramon de Saguàrdia es van convertir en un fet. Mentre el mestre es trobava a la cort amb Jaume II a València, aquest últim va fer empresonar el mestre juntament amb la resta dels frares que l'acompanyaven; alhora que ampliava aquesta detenció a tots els templers del seu regne.

**S**i seguim amb atenció els passos de Jaume II, ens adonarem que són força semblants amb els que va dur a terme en el seu dia Felip el Bell a França. El monarca català va actuar amb gran cautela i discreció, a més de mantenir al seu costat el mestre provincial de l'orde i d'aquesta manera aconseguir que Ximén de Lenda no pogués posar-se al capdavant de cap tipus d'organització o revolta militar i també, evitava el recel dels templers en contra de la seva persona.

**A**questa actuació per sorpresa va fer que molts dels castells i cases templeres fossin lliurats ràpidament als homes del rei com havia succeït a Borriana, Xivert, el castell d'Ares i el castell de Peñíscola el 12 de desembre del 1307. També, podem saber que hi hagueren castells forts on s'havien refugiat un nombre elevat de frares, a part, de tenir grans quantitats de provisions i altres estris que els podien ajudar a mantenir un setge llarg en cas que aquest fet s'esdevingués, era el cas de Montsó, Xalamera, Cantavella, Castellot, Villel, Libros i és clar [Miravet](#), ja que estaven construïts en indrets força difícils d'expugnar.

**Q**uè va succeir des del primer de desembre del 1307 fins el 24 de maig del 1309 amb la rendició de Montsó, l'últim bastió templer a la Corona Catalanoaragonesa?

**A**mb l'orde de detenció dels templers a les mans, l'inquisidor general va començar el procés contra els templers duent a cap terme les primeres detencions, les quals van ser la del mestre provincial, [el lloctinent](#) fra Ximén de Lenda, amb la resta dels frares de la delegació, juntament amb tots els altres que es trobaven en terres valencianes. El següent pas va ser demanar el lliurament de la resta de fortaleses templeres, que com s'ha dit anteriorment, no totes ho van fer; les més ben preparades van resistir un llarg setge com fou el cas de Miravet que es va rendir el dia 12 de desembre del 1308, mentre que el castell de Montsó va resistir fins el 24 de maig del 1309.

**P**erò abans de la rendició definitiva de Miravet, va començar un anar i venir de missatgers reials per convèncer els templers d'aquesta comanda que abandonessin el castell sense que les tropes del rei utilitzessin la força. Al mateix temps, el lloctinent de la [comanda de Miravet](#) va emprendre accions diplomàtiques enviant sengles cartes al monarca, Jaume II, la seva muller, [Blanca d'Anjou](#), per pregar un canvi d'actitud del rei envers els templers del territori catalano-aragonès, ja que aquesta orde sempre havia estat fidel i a la disposició del sobirà, igual que ho van fer amb els seus avantpassats, quan aquest va necessitar els serveis dels frares.



**P**erò van fer cas el monarca i la seva muller d'aquesta petició de clemència?

**N**o ben bé, al contrari, el monarca va veure l'oportunitat com una oportunitat per poder fer-se amb tots els béns i possessions i terres que es trobaven sota el poder del Temple, fet que li aportaria un gran benefici econòmic. Però el monarca no era l'únic que cobrava les possessions del Temple, ja que els nobles també esperaven obtenir un bocí del pastís.

**N**o obstant, el rei Jaume II no es va veure en cor d'actuar obertament i amb violència en contra dels cavallers de la Milícia del Temple de Salomó sense el consentiment o l'aprovació del papa Climent V, que amb l'anomenada butlla *Patoralis preeminentie* acceptava que els templers fossin empresonats en tots els territoris europeus.

**A**mb la butlla papal a les seves mans, el monarca va adreçar noves paraules als castells que encara es trobaven en mans dels frares per informar-los de la decisió del papa i per concedir-los una nova oportunitat per depositar les armes, tot i això, els templers es negaren un altre cop a lliurar-se als enviats del monarca, a més d'exposar que les acusacions fetes eren falses, inventades i il·legítimes. Amb vista de la negativa, Jaume II va ordenar que s'intensifiquessin els setges i que cada cop anessin estrenyent més el cercle.

**P**er una altra part, el rei Jaume II va iniciar un seguit de converses i

trobades amb persones pròximes als frares assetjats, però aquestes intervencions no obtingueren cap mena de resposta positiva per a les intencions reials. B en al contrari, fra Ramon de S aguardia, lloctinent del mestre i per tant responsable dels templers després que el mestre provincial fou empresonat, va intentar per la seva banda tot un seguit de peticions, ofertes, sortides... dignes, a més d'intentar fer canviar l'actitud de Jaume II envers els frares cavallers dels seus territoris i de la visió negativa que la resta de ciutadans podien tenir d'ells, "*nós volem més morir ab corona de martyry que no viure tostemps ab desonor de nós et de tots nostres amics...*" (J. M. S ans i T ravé. *E ls T emplers catalans de la rosa a la creu*. Pàg. 428)

**T**ot i l'intent de Ramon de S aguardia de mantenir la moral alta, els templers cada cop veien una sortida més difícil i buida d'esperança.

**A**questa constant correspondència, peticions i enviament de missatges i d'emissaris va continuar dia rere dia fins al lliurament definitiu dels castells templers als delegats del monarca Jaume II

**Q**uè va provocar la rendició de les fortaleses al rei, si eren pràcticament inexpugnables?



**B**é, tot i ser unes fortificacions fortes, ubicades en lloc estratègics i amb accessos difícils, els templers no en tenien prou amb aquest espai físic i, ja que els feia falta llibertat de moviment, fet que era provocat pel setge que els homes del rei feren als castells. Això suposava no poder sortir de l'enclavament i per tant, passà dia rere dia contemplant les mateixes cares i parets. A més les acusacions en contra de l'orde afectaren l'esperit i el cos dels frares. Així doncs, entre unes causes i altres, la moral dels templers anava minvant, alhora que les avantatges que ofería Jaume II als templers per obtenir la seva rendició eren cada cop més atractives. Fou aquest últim fet, una sortida fàcil i sense perjudicis per a qui es lliurés, que féu que fra Jaume de G alligans deixés el [castell de Miravet](#) sense consentiment de la resta dels membres de la comunitat aprofitant la foscor de la nit i es lliurés als delegats de Jaume II amb l'esperança de treure'n profit de la informació que tenia al seu poder.

**A**questa fugida, juntament amb la capitulació del castell de C antavella el 12 d'A gost del 1308, que igual que el de Miravet i Montsó, era una de les places templeres més fortes, va provocar un desànim més gran entre la resta dels frares que encara es trobaven al peu del canó.

**A**mb aquestes noves, els templers de Miravet i de la resta dels castells van començar a qüestionar-se i preguntar-se si no era millor rendir-se al monarca encara que suposés un deshonor per a ells, o mantenir el setge patint les conseqüències de la manca d'aliments, aigua i altres penúries. No obstant, tot i aquesta situació de desànim i mancança de provisions, fra Ramon de S aguardia, lloctinent a Miravet, va cremar els últims cartutxos escrivint al vicecanceller papal i cardenal Arnau, abat de Fontfreda, per demanar que instés el monarca a deixar el setge del castell de Miravet i dels altres llocs. Aquesta petició també fou adreçada al papa Climent V.

**T**ot i les cartes als alts estaments eclesiàstics i al mateix monarca per demanar l'acabament del setge foren infructuoses. Ramon de S aguardia, veient la doble negativa, va decidir la rendició de Miravet, que es va dur a terme el 12 de desembre del 1308, però abans va demanar el confinament de certs frares-cavallers en llocs que aquests exposarien als enviats del rei.

**D**esprés de la capitulació de Miravet encara restava en peus Montsó, que

no cauria fins el 24 de març del 1309, data enquè es pot donar per finalitzada l'obra dels templers en terres catalanoaragoneses.

**A** partir d'aquest moment es va començar a intensificar els interrogatoris dels nous presoners templers, ja que el monarca no tenia prou proves per acusar-los de les faltes que se'ls imputava, tot i que va obtenir certes confessions per mitjà de tortures, però que els mateixos templers torturats, després davant de la resta dels membres que formaven la comissió per aclarir les acusacions, exposaven que ho havien fet a causa del dolor que sofrien durant les tortures i que no tenien cap mena de validesa judicial ni moral.

**Q**uina va ser la sentència final?

**S**i observem els dos territoris, França i la península Ibèrica, on el procés contra els templers fou més conegut, podem comprovar que tot i el rerefons econòmic que proporcionà el procés s'ha de mencionar que en terres catalanes, tant la persecució, l'empresonament com els interrogatoris juntament amb la sentència final foren més suaus i amb un tractament no tan vexatori com ho fou a l'estat veí.

**M**entre que a França els interrogatoris eren fets amb tortures força desagradables, a la Corona Catalanoaragonesa els turments no sempre eren una pràctica habitual, ja que Jaume II des de l'inici d'aquesta persecució volia aconseguir els béns dels templers i la seva rendició d'una manera més cavallerosa i sense la utilització de la força, la violència i el vessament de sang, fet contrari a Felip el Bell, el qual pretenia acabar amb tot això el més aviat possible.

**B**é, continuant amb els interrogatoris i la seva sentència final, el papa Climent V va ordenar la creació de comissions amb membres eclesiàstics en les diòcesis per estar presents en els judicis i per fer complir les pautes que ell mateix havia redactat per extreure la informació als frares empresonats. Així doncs, els frares eren interrogats per laics i eclesiàstics, a més les persones vinculades a les cases o que havien tingut algun tipus de tracte amb els templers també van ser interrogades.

**T**otes aquestes declaracions s'havien de recollir i presentar-se a Viena davant d'un concili general de l'Església on es decidiria la sort dels templers i dels seus béns.

**A** França les proves, les declaracions i altres fets acusaven els templers d'heretges i va conduir a sentenciar-los culpables i per aquest motiu el mestre provincial francès, Jaume de Molay, juntament amb el preceptor de Normandia, Geoffroi de Charney, van ser condemnats a morir a la foguera, però van proclamar en tot moment la seva innocència.

**A**ls territoris catalans els acusadors no trobaven proves tan irrefutables com els seus veïns francesos per poder condemnar els frares-cavallers; així que els declararen innocents en el concili provincial celebrat a Tarragona el 10 d'agost del 1312. Tot i aquesta sentència, els frares ja no podrien tornar a empunyar una espasa ni ha viure plegats sota un mateix sostre, sinó que se'hi va assignar una pensió, una vida religiosa en altres monestirs i convents sota la supervisió de membres aliens a l'orde del Temple.

**P**erò que va succeir amb els seus béns en terres catalano-aragoneses?



**J**aume II pretenia que els béns que posseïen els templers dins el seu territori fos a parar a les seves mans, i de fet, part d'aquests béns hi van fer cap, en certa manera, al monarca, ja que aquest regalà certs objectes, relíquies, bíblies,... a familiars i persones properes a ell.

**P**erò, veient l'oposició de la Santa Seu que volia donar les propietats a l'orde de l'Hospital, el monarca va proposar la creació d'un nou orde que de forma indirecta estaria sota la seva jurisdicció. Això, va comportar tot un seguit de negociacions entre Jaume II i el papa Climent V, que moria el 20 d'abril del 1314, fet que delegava la solució del conflicte al seu successor, [Joan XXII](#).

**A**quest últim i el monarca català arribaren a un acord el 10 de juny de 1317 sobre els béns de l'orde del Temple per mitjà de la butlla *Ad fructus ubere*. A aquest document exposava que certs béns i possessions dels cavallers del Temple passarien a mans de l'Hospital i una altra part al nou orde creat, l'orde de Santa Maria de Montesa, que seguiria la regla de Calatrava, un altre orde religiós-militar de la península Ibèrica.



G



**Albacar:** Recinte murat o torrassa que hi havia a l'exterior de certes fortificacions a l'edat mitjana.

**B aluard:** Element de fortificació de forma pentagonal inserit en l'espai d'unió de dos panys de muralla. Es compon de dues cares que formen un esperó angular, dos flancs d'unió i un accés situat a la part interior del recinte.

**C ambrer:** Als monestirs i a les canòniques, eclesiàstic encarregat del proveïment dels vestits per als monjos, canonges, a vegades s'encarregava també del parament de les habitacions, funció que als grans monestirs era encomanada al cubiculari. Per a aquestes funcions el cambrer disposava d'una part de les rendes del monestir, dites de la cambreria. Era considerat ofici major i dignitat eclesiàstica.

**C ens:** Dret que es pagava al senyor de béns immobles, damunt el fruit d'aquests, a canvi del domini llur o d'un cabdal en diners.

**C òdex:** Mena de manuscrit o llibre que conté tota la Bíblia o una part, sobretot si és molt antic, de manera que pugui considerar-se pròxim al text original.

**C omanda:** Una unitat administrativa d'un orde militar governada per un comanador.

**C omanador:** Dignitat dotada de renda que administrava una casa religiosa d'un orde religiós o comanda. Als ordes de l'Hospital, de la Mercè i de sant Antoni Abatés anomenat sovint preceptor. Als ordes honorífics moderns, com els d'Isabel la Católica o de Carles III, dignitat sense rendes.

**C oncili:** Reunió legítima de pastors de l'Església per legislar o decidir sobre problemes eclesiàstics generals.

**C onfrare:** Membre d'una confraria.

**C onfraria:** Associació de fidels constituïda per a l'exercici d'obres de pietat i de caritat i per incrementar el culte públic del propi patró. Els seus membres no pronuncien vots ni viuen en comunitat, però tenen uns estatuts, un títol i una forma particular d'hàbit o distintiu.

**C roada:** Expedició de cristians contra els musulmans per reconquerir Terra Santa. El fenomen de les croades ha de ser relacionat amb l'augment demogràfic de l'Occident europeu a partir del s. XI i amb la renovació espiritual que s'esdevingué a partir d'aquella mateixa centúria.

**D elme:** La desena part de la collita que es pagava com a tribut a l'església o a altres senyors.

**D elmer:** Encarregat de recollir els delmes. Obtenia, pel seu servei, una participació en la collita.



**Donat:** A l'edat mitjana, el qui es donava a si mateix, amb els seus béns, en possessió d'algun monestir. Persona que està al servei d'un monestir, d'un convent, d'un santuari, per a complir els càrrecs dels religiosos, captar per a ells...

**Emfiteusi:** Contracte pel qual un senyor dona a una altra persona ( emfiteuta ) el domini útil d'una cosa immoble, perpetuament o a llarg termini, per tal que sigui millorada, tot retenint-ne el domini directe, a canvi de rebre un cànon, pensió o altres prestacions de l'emfiteuta o senyor útil; generalment, a l'acte d'establiment, l'emfiteuta paga una quantitat d'entrada.

**Escuder:** A l'edat mitjana, noble jove que feia d'aprenentatge per ésser armat cavaller; estava al servei d'un cavaller que acompanyava portant-li l'escut, o de la casa reial. Constituïa l'últim esglaió de la jerarquia nobiliària.

**Guaret:** Sistema de conreu que consisteix a deixar reposar any sí any no un terreny empobrit per tal que torni a adquirir fertilitat.

**Lloctinent:** El segon prop del cap, d'un superior, i que pot ocupar el seu lloc, exercir la seva autoritat, en cas d'absència d'aquest.

**Oblat:** A l'edat mitjana, infant ofert pels pares a un monestir per tal de consagrar-lo a déu o per ésser-hi educat. Posteriorment hom aplicà aquest terme als laics que habitaven en un monestir o que hi tenien relació, sense, però, el lligam dels vots.

**Regla canònica:** Conjunt de les ordenacions que regulen la vida quotidiana i el comportament a seguir en un orde religiós. Cada un dels preceptes d'una regla religiosa. Norma escrita que regula la vida dels monjos amb vista a l'observança dels consells evangèlics. En un primer temps els monjos es regien pels decrets conciliars, les decretats pontificies i les lleis civils dictades per a ells.

**Refector:** Menjador comú dels membres d'una col·lectivitat estable, generalment de monestirs o convents.

**Tinença:** Acció de tenir o posseir una cosa. Bé immoble que es té en domini útil i per la qual s'ha de satisfer un pagament al propietari eminent o senyor, sòl utilitzar-se com a contrari a alou.



[Personatges](#)

[Exercicis i  
Activitats](#)

[Glossari](#)

[Galeria fotogràfica](#)



[Introducció](#)

[L'Orde del Temple](#)

[La Comanda de Miravet](#)

[Documentació.](#)

Alicia Ferré Pallarés



El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



**El Temple i altres ordes.**



Ordes militars d'àmbit europeu i peninsular.

Funció principal dels ordes.


La vida quotidiana dels ordes: el cas dels templers.

Simbologia i cultura templera

Alicia Ferré Pallarés

Funció principal dels ordes.

**P**er què van sorgir els ordes religiosomilitars? Per què van tenir el seu origen en les terres d'Orient? 

**B**é, per respondre a aquestes qüestions hem d'anar enrere en el temps i situar-nos al final del segle XI, concretament l'any 1095, data de la primera croada, la primera i quasi l'única que mobilitzà l'esperit cristià de manera sincera. A aquesta va ser predicada per Urbà II arran de l'esperit de Cluny. La croada s'inicià amb el crit "*Déu ho vol!*" i finalitzà l'any 1099 amb la conquesta de Jerusalem el dia 15 de juliol. 

**P**erò que tenen a veure les croades amb l'origen dels ordes religiosomilitars?

**D**oncs bé, quan els exèrcits cristians es van fer amb una part del territori d'Orient i Terra Santa, s'iniciaren pelegrinatges de fidels cristians cap a aquestes terres per poder veure i trepitjar la terra on nasqué, visqué i morí Jesucrist.

**A**questes terres tot i ser cristianes no es trobaven fora de perill, ja que els sarraïns i altres individus assaltaven, robaven els feligresos que les visitaven. Per tant, per poder posar remei i proporcionar un camí segur per visitar Terra Santa es van fundar els ordes religiosomilitars, i entre aquests l'orde del Temple.

**T**ot i que la protecció dels camins i dels feligresos era l'objectiu principal d'aquests ordes, també es poden observar altres finalitats com ara un canvi de pensament i d'espiritualitat de l'Església arran de la reforma gregoriana, a més a més ser una victòria davant dels poders laics pel que fa a la jurisdicció de certs poders i finalment, hi ha qui pensa que la raó fonamental i primordial de la fundació d'aquests ordes fou el control de les rutes comercials que unien l'Occident amb l'Orient. Segons exposa Carmel Bearnès en la seva obra on diu: *No sabriem dictaminar si l'interès dels templers en la vigilància i protecció de les rutes dels pelegrins estava més motivat per finalitats caritatives o comercials. Un pelegrí que volia anar a Terra Santa dipositava la quantitat necessària de diners en qualsevol comanda del Temple... A més d'aquest interès per protegir els diners que els pelegrins dipositaven als bancs del Temple, n'hi havia una altre de molt més lucratiu, era la protecció de les rutes comercials entre l'Occident i l'Orient* (Carmel Bearnès. *La Implantació de l'orde del Temple*. Pàg. 11).

**U**n cop vist quin era l'objectiu dels ordes religiosomilitars em d'aturar-nos en les característiques o trets més abstractes i espirituals. Així doncs, aquests ordes es trobaven identificats des de dues vessants: una la militar, ja que eren cavallers i militars, i l'altra, la religiosa perquè en ingressar a qualsevol orde els cavallers feien els tres volts propis dels eclesiàstics: pobresa, castedat i obediència.

**P**erò d'on sorgeix la idea de fundar i constituir els ordes religiosomilitars?

**E**ls diversos historiadors que han estudiat aquest tema han coincidit ha dir que les dijhâd i el ribât musulmans són la font d'inspiració d'aquests ordes militars. La filosofia i el pensament d'aquestes institucions sarraïnes es basava en la guerra per poder predicar la religió islàmica en aquells territoris conquerits, per tant, eren monjos-religiosos. Com diu José Antonio Cande, *les ordes militars tan espanyoles com les d'altres països varen combinar la pràctica de la guerra amb la pràctica religiosa per defensar els límits dels seus territoris* (Milagros Rivera Garrea. *El Origen de la idea de Orden Militar en la historiografía reciente.*)

**N**o obstant, el ribât musulmà i els ordes militars cristians es diferenciaven en la concepció de la Guerra Santa, mentre que per a l'Islam aquesta mena de Guerra era organitzada per l'Estat, alhora que es tractava d'una opció individual i voluntària on els fidels intentaven complir amb el precepte corànic de dijhâd, els cristians no varen veure la mort en defensa de la pàtria o del territori com una salvació divina i eterna, la sentiren com un interès per expandir el camp d'influència i per obtenir més possessions territorials en indrets fora d'Europa.



**G**

El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



**El Temple i altres ordes.**



Ordes militars d'àmbit europeu i peninsular.

Funció principal dels ordes.

La vida quotidiana dels ordes: cas dels templers.

Simbologia i cultura templera.

Alicia Ferré Pallarés

La vida quotidiana dels ordes: el cas dels templers.

**Q**uin tipus de vida duïen els frares- guerrers?



**H**i ha qui pot pensar que els frares que formaven part dels ordes militars únicament s'anomenaven frares perquè vivien en grups i congregacions de tipus monacal i també, perquè professaven els tres vots religiosos: castedat, pobresa i obediència, ja que es pot imaginar o considerar que la seva activitat principal era preparar-se per a la batalla i per tant, estar llestos per entrar en combat el més aviat possible. Però no, els membres dels ordes militars dedicaven la major part de les hores del dia a orar i a seguir el tipus de vida de qualsevol congregació eclesiàstica.

**E**n què consistien les activitats dutes a terme pels frares i en aquest cas els templers?

**I**gual que els membres de qualsevol monestir o convent l'activitat principal era l'oració. A més a més, aquesta vida monacal estava regida per la regla, la qual dona les pautes a seguir pels frares templers.

**E**l dia dels templers s'iniciava amb les matines a les 4 del matí a l'hivern i a les 2 a l'estiu. **E**n tocar la campana s'aixecaven del llit i es posaven la capa per anar



a la capella on cantaven o resaven les matines, aquesta missa era obligatòria sentir-la completa; després anaven a veure els cavalls i donaven les instruccions pertinents als escuders per al seu manteniment. Retornaven a la seva habitació per aixecar-se a les 5 del matí a l'estiu i, a les 6 a l'hivern. **T**ot seguit es dirigien un altre cop a la capella per oir les canòniques i la missa. **T**enien l'obligació

de resar o escoltar els 60 *pater noster*: 30 per als morts i 30 per als vius abans de poder ingerir qualsevol tipus d'aliment.

**A** l'hora de dinar un frare llegia les **S** agrades **E** scriptures, mentre la resta dels templers menjaven en silenci. **S** i es tractava d'una casa o comanda important es feien dos torn per menjar: primer els cavallers i després els sergents. **T**ot i haver resat, abans de menjar es resava un *parenostre* i es beneïa el menjar.

**E**n acabar el dinar, els cavallers realitzaven les seves activitats pròpies, per retornar als oficis de noies (a les 14.30 de la tarda) i de les vespres (a les 6 de la tarda). **T**ot seguit anaven al refectori per sopar on en acabar tornaven a resar les últimes hores, les completes. Les oracions de cadascuna de les hores consistien en 13 o 18 *parenostres* resats de peu que eren dedicats a la Verge, mentre que les oracions dirigides al sant del dia es feien asseguts. **E**l dia finalitzava amb silenci que es trencava en entrar el nou dia.

**A** banda de les oracions i la *vida completativa*, els templers tenien altres semblances amb la resta d'ordes eclesiàstics?

A part de les oracions i de les misses, els templers, igual que la resta de frares, monjos també havien de fer que fer dejunis. Pel que fa a la vestimenta, els vestits no podien presentar un aspecte de deixadesa ni amb falta de neteja. Tampoc podien portar roba amb excessos ornamentals o plens de joies, únicament els era permès de portar la creu vermella sobre el pit. A naven rasurats però amb barba i el seu aspecte sempre tenia que ser polit i de semblant pur.

Tenien alguna mena de distracció o activitat terrenal i *banal*?

Tot i que tenien prohibit jugar a jocs com ara l'escac o el tric-trac (joc de daus), podien jugar a la *rayuela*, a les *tabas* i al *forbot*.



G

## L'Orde del Temple.

## La Comanda de Miravet.

El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



### El Temple i altres ordes.



Ordes militars d'àmbit europeu i peninsular.

Funció principal dels ordes.

La vida quotidiana dels ordes: el cas dels templers.

Simbologia i cultura templera.

Alicia Ferré Pallarés

Simbologia i cultura templera.

Igual que qualsevol grup, confraria, congregació... l'orde del Temple posseïa uns símbols i fins i tot, colors que els distingien de la resta d'ordes i també de congregacions monàstiques i eclesiàstiques.



L'orde del Temple a Catalunya era identificat, igual que a la resta dels territoris amb presència d'aquest orde per la creu i els colors del seu estendard. Simbla que la creu té el seu origen en les croades per representar els cristians en la batalla i com a distinció dels sarraïns. Inclòs la utilització tan generalitzada i la devoció que sentien per a aquesta creu, els estudiosos han arribat a anomenar-la *creu del Temple*, podem deduir aquest fet partint d'aquestes paraules: *les seves necessitats corporals abans es treien el mantell on hi havia la creu* (J.M. Sans i Travé. *Els templers catalans de la rosa a la creu*, pàg. 239). La creu templera es pot trobar tant en les relíquies, com objectes quotidians, o també en les cuirasses dels freres- cavallers... El símbol de la creu representa el martiri de Crist que juntament amb el to vermell significat la sang vessada per Crist i la vida mateixa.

Tant els templers com els teutònics portaven, en els seus orígens, el mateix color en el mantell, el blanc; el fet que els diferenciava era la creu vermella al costat esquerre del mantell en els templers, a l'alçada del cor. Aquesta creu no apareix abans de 1147. Va ser el papa Eugeni III qui els concedí aquesta creu vermella com a signe propi dels templers, *tan un senyal triunfal com un element davant el qual fuguissin els enemics de la fe* (J.M. Sans i Travé. *Els templers catalans de la Rosa a la Creu*, Pàg. 237).

Un altre dels símbols distintiu de l'orde dels Cavallers de la Milícia del Temple és el seu estendard o blaçà o originàriament *gonfanon basant* que significa partit per dos colors, el blanc i el negre. L'estendard del Temple es trobava dividit en dues meitats iguals on el color blanc amb la creu vermella era reservat per a la part superior, mentre que l'altra meitat és destinada al negre. Però si observem l'estendard en terres catalanes, veiem que una cara és blanca amb la creu vermella i l'altra cara està tintada amb negre. Els colors escollits per ser duts pels templers podríem dir que no foren escollits a l'atzar perquè com succeeix en moltes ocasions, aquests foren elegits perquè representen i simbolitzen alguna cosa. El color negre fou elegit perquè representa la força i el valor, mentre que el blanc és signe de puresa i castedat i, el roig per expressar la sang vessada per Crist a la creu per tots nosaltres.

Seguint amb els elements característics dels templers ens trobem amb els segells que eren utilitzats en la correspondència i els documents de l'orde, tot i que l'ús del segell no es va estendre fins el segle XIII, ja que fins llavors era costum que el mestre no signés els documents, però eren garantits per la persona que els portava.





**E**l segell estava format per la bolla feta amb argent. La peça era rodona d'uns 25-30 mm de diàmetre. Al mateix temps, la bolla era de plom i a les dues bandes hi

trobem encunyacions diferents. Per exemple, a l'anvers hi podem trobar les lletres **SIGILLUM MILITUM** amb la figura d'uns cavallers amb les seves armes, mentre que al revers hi podien sortir els mots **DE TEMPLO CRISTI**, els quals envoltaven la mesquita de la Roca.

**T**ot i que, tots els **dignataris** i mestres de l'orde utilitzaven els segells amb figures i matrius diferents en cada província que formava el seu territori, els colors usats en la cera per segellar els documents es mantenien iguals en tots els territoris; així doncs, el verd era per a documents que contenien contractes irrevocables o d'un període de temps llarg; el color groc o natural era utilitzat per a pactes i contractes temporals o per a la correspondència corrent, mentre que la cera bruna era per a les còpies d'actes o la confirmació de contractes anteriors; el color vermell era usat per als assumptes que tenien a veure amb la regla o de justícia i finalment, el negre per a reclamacions, declaracions hostils i litigis.

**R**especte a la cultura, foren els templers homes dedicats a aquest camp?

**S**i. Tot i que podeu pensar el contrari, els **templers** foren homes de cultura, encara que la seva principal funció era la de soldats per protegir els llocs sagrats i després ajudar a la reconquesta del territori de la península **Ibèrica** en possessió dels sarraïns, els templers van tenir temps per cultivar certes arts.

**E**ls templers, o els qui es trobaven quasi a la cúspide de l'orde o bé, aquells que havien tingut la fortuna de rebre educació, estaven preparats per dur les tasques de l'administració de la casa tant en el camp de l'economia com en el camp de l'entrada de registres de tot allò que era necessari per a la comanda per tant, coneixien l'escriptura hi pogueren redactar manuscrits i fer petites incursions en el camp de la literatura, tot i que no tenim constància d'aquest fet.

**E**n quins camps de la cultura trobem presència del Temple?

**E**n l'arquitectura principalment, ja que els frares-cavallers construïren les fortaleses o castells sempre i quan no hi havia una ja edificada. Alguns estudiosos pensen que certs edificis de planta rodona provenen del pensament artístic de l'orde del Temple. No obstant, la major part de les construccions d'aquest orde les podríem inserir en el corrent romànic.



**D**ins de l'arquitectura, a més de les fortaleses o cases, hi trobem les capelles castrals, amb gran severitat; els convents rurals i urbans, els primers ubicats en indrets independents de

les fortaleses per controlar l'economia, la hisenda... de terres on no hi havia cap casa de l'orde, mentre que els segons, es construïren dins de les ciutats, en llocs estratègics d'aquestes, i els santuaris marians, localitzats a la vorera dels camins de peregrinació.

**P**el que fa a l'escultura i a la pintura, els templers no van fer prolífics en aquests camps a causa de la seva severitat i austeritat.

**E**n el camp de la literatura no hi ha gran cosa a dir perquè els templers tot i tenir en el seu poder llibres d'incalculable valor com podia ser la seva regla primitiva o B íblies, tal com es veu reflectit en [l'inventari](#) que es duqué a terme a Miravet quan aquest capitulà a les tropes del rei Jaume II. En el castell de Miravet s'hi van trobar dos volums de la B íblia, dos llibres de Papies, un [còdex](#) en romanç entre altres objectes.

**N**o van ser grans erudits en aquest camp i tot el que sabem d'ells és per mitjà dels autors de l'època com ara Ramon Llull.



**G**

# Activitats.

- 1.- Fes una línia del temps d'altres fets importants que van ser contemporanis a l'orde del Temple.
- 2.- E scriu una història narrant la vida del temple fra Nicolau de Cardó.
- 3.- Saps dir quants papes foren contemporanis de l'orde del Temple ( des de l'inici fins la seva absolució).
- 4.- Dibuixa aquella estança del castell que més t'hagi agradat.
- 5.- Dibuixa un mapa, tot cercant la informació necessària, del viatge Hug de Payens a Occident.
- 6.- Dibuixa el baussant ( balçà ) del Temple .
- 7.- E numera i defineix amb les teves pròpies paraules els mots del glossari que no coneixies.
- 8.- Col·loca en aquest mapa el nom de les diverses cases, poblacions que fan falta.

- 1
- 2 Pirnyeres.
- 3
- 4 Batea.
- 5
- 6 Corbera.
- 7
- 8 Miraret.
- 9
- 10 Ginestar.
- 11



- 9.- E numera i localitza en un mapa les principals comandes templeres de la península Ibèrica i les cases del temple a Terra Santa.

## L'Orde del Temple.

## La Comanda de Miravet.

El Temple i altres ordes.

Origen i evolució del Temple.

Organització del Temple.

El Temple a la Corona d'Aragó.

La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.

El castell.

El Setge de Miravet.



### Origen i evolució el Temple.



### Fundació i origen.

### La regla.

### Expansió per Orient i Occident.

Alicia Ferré Pallarés

Expansió per Orient i Occident.

Com ja sabem els ordes militars, o la majoria d'ells, varen ser creats i van tenir el seu origen a Orient, a Terra Santa.

En terres d'Orient els ordes religiosomilitars van obtenir les primeres donacions i, per tant, les primeres possessions per a aquestes organitzacions, això va contribuir a la seva expansió per Orient gràcies a les donacions, a les croades i, evidentment, a les lluites d'aquests ordes contra els sarraïns per conquerir terres a Llocs Sants i també, protegir les places ja obtingudes quan els pelegrins hi anaven de pelegrinatges.

Per què l'expansió per Occident?

Un cop instal·lats en terres d'Orient, els ordes militars necessitaven efectius tant pel que fa a homes com a recursos econòmics, per



aquest motiu s'embarcaren cap a Occident a la cerca d'aquests objectius.

Els primers frares-cavallers van comprendre des del primer

moment que per al funcionament d'aquests ordes els era necessari i indispensable l'ajuda, el suport i els recursos que el vell continent, Europa, els hi podria subministrar. Així va començar l'expansió per Occident, una expansió que s'inicià per motius materials i econòmics i no tant pels espirituals.

Com va ser l'expansió del Temple per Occident?

Un cop obtingut els primers assentaments i cases permanents a Jerusalem i a altres terres orientals, Hug de Payens inicià, juntament amb altres 8 frares més de l'orde, un viatge cap a França, lloc d'origen d'aquest cavallers.

Un cop arribats a terres europees van començar la seva predicació i allistament de nous templers i es clar, de noves possessions. Els principals donadors van ser reis, nobles, cavallers que, en certa manera, eren quasi els únics que podien fer aquesta mena de donacions a l'orde.

Foren aquestes donacions fetes amb el cor i la fe cristiana o bé, en demanaren alguna cosa a canvi?

Quan els primers templers van arribar a Europa, una part d'aquesta es trobava en lluita contra els musulmans, fet que van aprofitar certs monarques com ara



Ramon Berenguer III o **Alfons I** per implicar els Cavallers del Temple en la seva lluita i per tant, en la reconquesta dels seus territoris a la **Península**, donant-los, es clar, part del territori reconquerit als seguidors de l'Islam si els ajudaven en aquesta croada realitzada dins de la seva pròpia casa.

**Q**uines van ser aquestes donacions a Occident?

**L**a primera donació a Occident reconeguda és la que feu el comte Tibaldo de Campanya i Briota Hug de Payens. Després aquest templer va viatjar fins a Normandia, passant per Anjou i Poitou. Durant tot el seu viatge el mestre Hug de Payens va rebre nombroses donacions, alhora que fundà la casa d'Holborn. Finalitzada la seva estada a Anglaterra, en retornar al continent passà per Le Mans i des d'allí es va dirigir a Provença, lloc on el bisbe d'Avignon els concedí l'església de Sant Joan Baptista.



**L**a resta de membres del Temple que van arribar juntament amb Hug de Payens es varen dirigir a altres regnes d'Europa. Per exemple Godofred de Saint-Omer es va encaminar cap a Flandes on va rebre grans donacions. Mentre que Joffroi Bisot es va dirigir cap a la Provença o Hug Rigaud ho feu cap al Languedoc i Espanya.



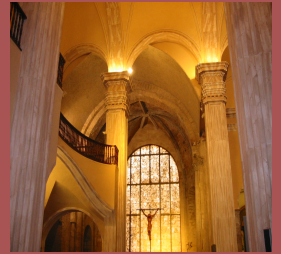
**G**

Castell de Miravet.





Arquitectura templera. Església parroquial de Gandesa.

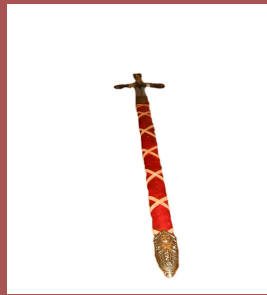


Fotografies sobre l'obra el Setge de Miravet.





Parts vestimenta dels templers de Miravet.





El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



**El Castell**



Ubicació del castell.

Descripció del castell

Alicia Ferré Pallarés

Descripció del castell.

**Q**uina és la distribució del castell?



**E**l recinte principal del castell de Miravet està format per un recinte superior que es corresponia amb la zona residencial. Presenta una planta de forma rectangular amb torres prismàtiques al voltant del pati central. Pel que fa als extrems septentrionals i meridionals, les seves parets s'adapten a l'orografia fins formar l'albacar. E l conjunt de la fortalesa es completa amb dos recintes més: un al costat oriental del castell on hi havia una cisterna i els estables i l'altre, més inferior on hi trobem els magatzems i els corrals.



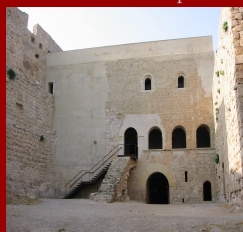
**C**om s'hi entra al recinte residencial?

**P**er a accedir al recinte residencial, calia passar per un accés format per recolzes que dificultava l'entrada. L' accés al pati central des de l'exterior del castell es feia per l'extrem meridional del mur de llevant mitjançant d'un túnel d'uns 15 m de llarg. Dins d'aquest túnel, a la part dreta hi ha construïda una cisterna o aljubi quasi enfront d'aquesta una petita sala on se situava el cos de guàrdia. E l túnel presenta una coberta de volta de canó rebaixat.



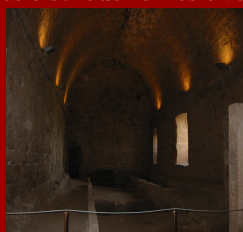
**C**om és la part residencial?

**T**é forma de trapezi amb unes mesures de 60 m x 40 m i uns 2400metres quadrats. Les muralles d'aquest recinte, de 25 m d'alçada, es fonamenten directament sobre la roca, com s'observa en la majoria de castells d'aquesta època. Hi podem comptar fins a 5 torres, dues dd'elles s'aixequen al costat sud-occidental. A l'angle nordoccidental s'aixeca la torre Mestra. La quarta torre, la torre del T resor - avui desapareguda-, s'elevava al mur de tramuntana. L'última de les cinc torres, de la qual no s'en conserven resten devia estar a la banda sud-oriental.



**Q**uines estances o sales hi havia o hi han en el recinte residencial?

**E**l recinte residencial consta d'un pati de 32 m x 24 m (actualment) i al voltant d'aquest es distribueixen les diverses sales. A la part nord-est, sobre la cisterna d'entrada hi ha un edifici, on hi devien haver part dels molins que utilitzaven els templers per a moldre el blat i altres aliments, la presó... Tot seguit, a l'ala est hi ha el refector de planta rectangular ( 37 m x 7 m), amb quatre finestres que permetien passar la llum a l'interior. Des d'aquesta sala es pot accedir a la part baixa de la torre del T resor. La porta principal del refector s'obre al pati central.



**L**'edifici més destacat de tot aquest recinte troba a la part de tramuntana, on s'aixequen dos cossos, un d'ells amb planta baixa i dos pisos i l'altre amb només un pis. E n aquest darrer és on es troba la capella. E ls dos edificis estan

coberts per una terrassa a la que s'accedeix per una escala de cargol estreta que s'inicia dins la capella, a l'angle sud-occidental.

**L**a planta baixa es feia servir com a celler i magatzem. L'accés a la planta superior es realitza per unes escales de pedra d'edificació tardana, ja que els templers feien servir una escala de fusta mòbil. En aquesta planta hi trobem una galeria de porxos amb quatre finestres de mig punt sobre pilars amb impostes. Des d'aquí s'accedeix a la capella per una porta austera d'arc de mig punt i ample dovellatge. Si obre la galeria porxada hi ha una altra estança que comunicava la part de migdia amb la terrassa del refectori i per on es podia accedir a la torre del Tresor. Les terrasses de sobre constitueixen part del passeig de ronda.

**C**om és la capella?

**E**s tracta d'una capella d'una sola nau rectangular (22 m x 8 m x 11 m). Té una coberta de canó lleugerament apuntada. La llum hi penetra a través de dues finestres ubicades a la paret nord i dues més a l'oest. Des de l'interior tenen la forma d'una rosassa, però des de l'exterior aquesta rosassa és impossible d'observar.



**L'**absis es semicircular presedit per un arc triomfal d'orde corinti. A l'esquerra d'aquest hi trobem una petita sacristia i un passadís que conduïa a una de les estances de la torre del Tresor, aquesta estança feia d'arxiu i es guardava el tresor de la comanda.

**Q**ue hi ha a la part exterior del recinte principal?

**A**questa zona de forta pendent, comprèn una superfície d'una hectàrea amb un desnivell de 44 m. Gràcies a les diverses terrasses artificials que s'hi construïren, aquest desnivell és molt més fàcil de salvar.

**T**ot aquest recinte queda encerclat per un mur que té una clara funció defensiva, al mateix temps aquest mur es format per una entrada recolzada i per un **baluard**. Al llarg del mur de tramuntana i amb una distància regular hi podem trobar cinc torres, que juntament amb el mur estan obrades amb carreu. El mur és més baix que el del recinte residencial, té 8 m. La paret del sud i la de l'est són murs senzills i coronats amb espitlleres. Mentre que les altres dues parets formen part del recinte principal mitjançant murs robustos.

**E**n aquest recinte exterior hi trobem una cisterna amb volta de canó obrada de

maçoneria encofrada. També hi podem observar les restes d'una construcció semisubterrànea que podria haver servit de cavallerissa.



G



[El Temple i altres ordes.](#)

[Origen i evolució del Temple.](#)

[Organització del Temple.](#)

[El Temple a la Corona d'Aragó.](#)

[La fi del Temple.](#)

[Miravet i el seu territori.](#)

[El castell](#)

[El Setge de Miravet.](#)



## Miravet i el seu territori.



[D'on ve el nom?](#)

[Com es convertí en comanada templera.](#)

[Mapa del territori de Miravet.](#)

Alicia Ferré Pallarés

Com es va convertir en Comanada Templera?

El territori de Miravet es va convertir en comanda templera el 24 d'agost de 1153 quan [Ramon Berenguer IV](#) va fer donació d'aquest indret a l'orde del Temple. A aquest donatiu, com ja sabeu, es va deure als pactes dels anys 1134 i 1143 que firmaren el comte-príncep amb l'orde per l'ajuda d'aquest últim en la [reconquesta](#) dels territoris cristians. *et dono eis firmiter laudo pro quinta eorum que ex illis ex donacione mea iure contigit de tota ipsa Riparia, scilicet, de Mquienensia usque ad Benihalet sive ad terminos tortose, prout melius et comodius ad eorum utilitatem atque profectum intelligi protest* ( *Actes de les jornades d'estudi sobre els costums de la batllia de Miravet (1319/1320-1999/2000)*).

Consell Comarcal de la Terra Alta. Diputació de Tarragona. 2002. pàg. 28)



Incloïa a més del territori de Miravet, els castells i terres de Gandesa, Algars, Batea, Pinell i Rasquera. Però tot i ser una casa amb plena jurisdicció, aquesta depenia del comanador que es trobava al capdavant de la casa de Tortosa.

Continuà sempre sota les ordres del [comanador](#) de la casa de Tortosa?

No. La casa del Temple a Miravet va ser una de les més riques i pròsperes d'aquest orde en terres catalanes, fins al punt que es va convertir en la residència principal del [mestre provincial](#) de l'orde i on es van realitzar les reunions dels capítols més importants. Per aquest motiu, hi va aparèixer la figura del Comanador de districte, que s'anomenà *Comanador de Miravet, Tortosa i Ribera*, per passar finalment a anomenar-se només *Comanador de Ribera*. Per acabar desapareixent quan Miravet en va convertir en el centre neuràlgic templar en aquestes terres.

Fou l'any 1190 quan Miravet se li va atorgar un [comanador](#) propi. Ja des l'any 1165 - segons diu Pagarolas - Miravet va començar a esdevenir el centre vertebrador de totes les activitats dels templers en detriment de la casa de Tortosa.



Quin territori comprenia la [comanda](#) de Miravet?

La comanda de Miravet comprenia el castell de Miravet i l'indret de Benissanet. Dins d'aquest [territori](#) hi formaven part tots els castells i viles dels seus termes. Per tant, el territori dels templers a Miravet seguia aquesta ruta o camí: el marge esquerre del riu Ebre incorporant el terme i el castell de Tivissa, passant per Banyoles, les terres de Tortosa que comprenien els puigs de Beçons i evidentment, els castells de Móra, d'Ascó, Nonasp, Favara, Calaceit i Arenys juntament amb els seus territoris fins al riu Algars incloent-hi també, Caseres i Bot. També hi formaven part d'aquest vast territori les terres ermes i cultivades, pendent i

pla amb les seves muntanyes i colls, planes i valls amb les seves aigües i la resta d'elements que es trobaven dins d'aquestes terres com ara les vinyes, els sembrats, els boscos...

**P**erò com s'organitzava aquest vast territori?

**P**er poder tenir sota control i una **organització** ben establerta la comanda de Miravet es va dividir per districtes que s'anomenaren preceptories o comandes, com per exemple la dels Algars (1221-1244), la de Nonasp (1244), la de Gandesa (1128-1295)...



**A**ixí doncs, els diferents indrets depenien d'una comanda o sotscomanda que al seu mateix temps es trobava sota la influència de la comanda de Miravet.

**P**er tant, tenim que poblacions com el Pinell de Brai, Corbera d'Empúries, Benissanet, Gandesola, Ginestar, Rasquera i la Pobla de Massaluça depenien de Miravet. Mentre que Batea, Pinyeres i Almodèver ho feien de la sotscomanda d'Algars. La casa d'Horta tenia sota la seva influència Bot, Arnes, Casseres i Prat de Comte. Per la seva banda, la Fatarella, Vinebre, Corrapte, Vilalba i Berrús ho eren d'Ascó i finalment, Riba-roja administrava Camposines.



**G**

El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.  
El castell  
El Setge de Miravet.



**Miravet i el seu territori.**



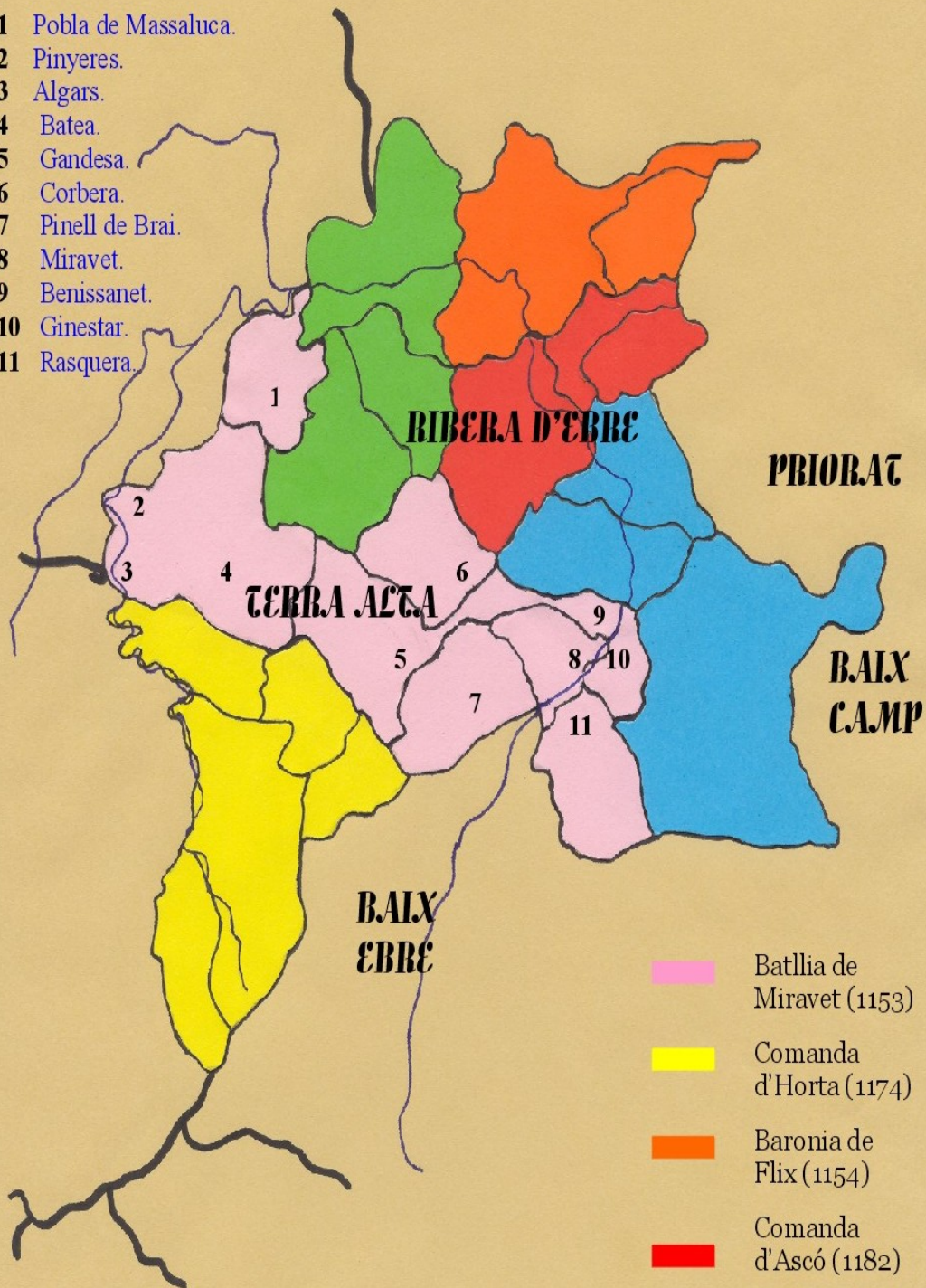
D'on ve el nom?

Com es convertí en comanada templera.

Mapa del territori de Miravet.

Alicia Ferré Pallarés

- 1 Pobla de Massaluca.
- 2 Pinyeres.
- 3 Algars.
- 4 Batea.
- 5 Gandesa.
- 6 Corbera.
- 7 Pinell de Brai.
- 8 Miravet.
- 9 Benissanet.
- 10 Ginestar.
- 11 Rasquera.



- Batllia de Miravet (1153)
- Comanda d'Horta (1174)
- Baronia de Flix (1154)
- Comanda d'Ascó (1182)
- Comanda de Vilalba (s. XV)
- Baronia de Castellvell (Entença. 1174)



El Temple i altres ordes.

Origen i evolució del Temple.

Organització del Temple.

El Temple a la Corona d'Aragó.

La fi del Temple.

Miravet i el seu territori.

El castell.

El Setge de Miravet.



**Origen i evolució el Temple.**



Fundació i origen.

La regla.

Expansió per Orient i Occident.

Alicia Ferré Pallarés

La regla.

Què entenem per regla o en què consisteix?

L'Enciclopèdia Catalana ens defineix regla canònica com el conjunt de les ordenacions que regulen la vida quotidiana i el comportament a seguir en un orde religiós. Norma escrita que regula la vida dels monjos amb la vista a l'observança dels consells evangèlics.

Per què era necessària la regla per als templers?

La regla era necessària per poder organitzar, dirigir i controlar la vida dels frares-cavallers. En aquesta mena de codi o reglamentació hi trobem des de l'acceptació d'un nou germà a l'orde, els individus que hi podien formar part, les pautes de la vida diària, les penes per desobediència, la participació en els capítols, la roba..., resumint era tot un seguit de pautes que reglamentaven la vida dels templers.

Per una altra part, si observem amb atenció el contingut dels diversos articles podem deduir que la regla era com una Bíblia o doctrina, ja no només de comportament, sinó també una guia espiritual, ja que d'aquesta manera tenien un anhel i donaven un sentit a la seva vida bèl·lica. Era una manera de no contradir el fet de ser frares, amb una vida dedicada a l'oració i l'espiritualitat, i al fet de ser guerrers perquè amb les seves mans podien acabar amb la vida d'altres persones.

Qui va escriure la regla?



La regla va ser redactada de nou o reelaborada després del Concili de Troyes, el 1128. Aquesta nova regla va ser redactada entre altres per Bernat de Claravall; no obstant, Etienne de Chartres, patriarca de Jerusalem (1128-1130) va elaborar la primera regla, que fins el Concili de Troyes seguia la regla de sant Agustí. Aquest fet d'introduir a la regla dels templers certs aspectes nous els poden trobar si llegim la regla dels benedictins. La redacció final dels estatuts jeràrquics templers es va realitzar cap a l'any 1165.

De quants articles consta la regla i a què fan referència?

La regla primitiva constava de 72 articles on els 8 primers feien referència als deures religiosos dels templers, els 11 següents a les activitats de la vida diària i la resta parlaven sobre la vestimenta, les armes, els cavalls, l'obediència als seus superiors, per concloure amb altres indicacions. Finalment, arran de l'última redacció la regla passà de 72 articles a 267 articles on es preveuen les mateixes obligacions i deures que a la regla originària, però aquest cop ampliat.

A què es degué aquest augment d'articles?





Aquest augment d'articles fou a causa de l'increment del nombre de frares-cavallers en l'orde.

En un primer moment, en tractar-se d'un grup reduït era fàcil la seva organització i resolució de conflictes, però en ampliar el nombre de membres i de les cases dins i fora de Terra Santa necessitava d'uns estatuts i normes que abracessin altres fets fins llavors no considerats.



G



**Alfons I el Bataller** (~ 1073 – Poleñino 1134). Rei d'Aragó i de Navarra (1104 – 34). Fill segon de Sanç Ramírez i de la segona muller d'aquest, Felícia de Roucy, heretà, per mort prematura del primogènit Ferran, el regne de Navarra i en morir Pere I d'Aragó sense descendents en fou elegit rei. Es casà amb Urraca, filla d'Alfons VI de Castella.

**Alfons I de Catalunya**, II d'Aragó dit el *Casto* o el *Trobador* (Sant Pere de Vilamajor ? 1154 – Perpinyà 1196). Primer rei de Catalunya-Aragó (1162 – 96). Fill primogènit de Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona i príncep d'Aragó, i de Peronella, reina d'Aragó. Ramon Berenguer IV, en el seu testament (1162) l'anomenà Ramon, però la seva mare Peronella, un any després, l'anomenà Alfons. Alfons heretà el reialme d'Aragó i el comtat de Barcelona; l'any següent la reina Peronella renuncià tots els possibles drets dinàstics sobre el regne d'Aragó i Alfons fou rei amb tots els drets hereditaris.

**Baldú II** de Jerusalem (? – Jerusalem 1131). Rei de Jerusalem i comte d'Edessa. Partí a la primera croada amb els seus cosins Jofre de Bouillon i Baldú: succeí aquest darrer en el comtat d'Edessa (1100 – 18) i en el regne de Jerusalem (1118 – 31).

**Blanca d'Anjou**. Blanca de Nàpols. (Regne de Nàpols, 1283- Barcelona, 1310). Segona dona de Jaume II. Filla de Carles II i Maria d'Hongria, reis de Nàpols. El seu matrimoni es va produir pel tractat d'Agnani (1285). Va participar activament en les conversacions de Tarassona (1304) entre el rei i la reina d'Aragó, Portugal i Castella. Va viure a Montblanc, Santes Creus i Tortosa.

**Bernat de Claravall** sant (Fontaines-lès-Dijon, campanya 1090 – Claravall, Borgonya, 1153). Abat i reformador cistercenc. El 1112 entrà al monestir de Cister (Cîteaux). El 1115 fou enviat a fundar el monestir de Claravall, del qual esdevingué abat. Polemitzà amb els cluniacencs. Escriví contra els càtars de Colònia i refutà els del Llenguadoc (1145), Predicà la segona croada.

**Bonifaci VIII** (Agnani, Laci 1220 – Roma 1303). Papa (1294 – 1303), de

nom B enedetto G aetani. C ardenal des del 1241, procurà d'engrandir la seva família enfront dels C olonna. C oncedí a Jaume II de C atalunya-A ragó la investidura de C òrsega i S ardenya ( 1297 ) .

**C liment V** ( Villandraut, G ironda ? – Rocamaura, Llenguadoc 1314 ). Nom que prengué B ertrond de G ot en ésser elegit papa ( 1305- 1314 ). Fou arquebisbe de B ordeus ( 1297- 1305). E legit papa gràcies a l'ajuda de F elip el B ell, fixà la seu papal a A vinyó ( 1309 ). E vità un procés contra el seu predecessor B onifaci VII, demanat pel rei de França, però cedí a les primeres exigències d'abolir l'orde dels templers, cosa que dugué a terme el concili de Viena.

**E ugeni III** ( Pisa ? – T ívoli 1153 ). Nom que adoptà B ernardo Paganelli en esdevenir papa ( 1145 – 53 ). Fou cistercenc, deixeble de B ernat de C laravall i abat de S ant Anastasi, a Roma. E legit papa durant les lluites entre el senat romà i el papat, fou desterrat el 1145 i en els períodes 1147 – 49 i 1150 – 53. .

**F elip IV el B ell** ( Fontainebleau 1268 – París 1314 ). Rei de França (1285 – 1314 ) i de Navarra ( F elip I, 1284 – 1305 ). Fill de F elip III i d'E lisabet d'A ragó, es casà amb Joana I, reina de Navarra i comtessa de Xampanya, i fou coronat rei el 1286. U n dels aspectes més rellevants del seu regnat fou l'oposició i les lluites sostingudes amb el papa B onifaci VII a causa de la intromissió reial en afers econòmics eclesiàstics .

**Honori II** ( Roma ?- 1227 )Nom que adoptà C oncio S avelli en esdevenir papa ( 1216-27 ). C ontinuà l'obra del seu antecessor, Innocenci III. C oronà emperador Frederic II ( 1220 ) i incità França i C atalunya contra els albigesos, i per això estigué en relació estrea amb Jaume I, del qual havia estat protector, quan aquest era molt jove. C om a escriptor, és sobretot important en la literatura jurídica ( *C ompilatio quinta*, *C ompilationes decretalium* ). A provà els nous ordes dels dominicans, franciscans i carmelitans.

**Hug de Payens**. C avaller de la C asa dels comtes de la C hampge francesa, essent a Palestina, fundà juntament amb altres vuit companys una confraria amb la finalitat de guardar els S ants Llocs. Passà després a E uropa, on assistí l'any 1128 al concili de Troyes que consagrà aquesta nova institució. Morí veient estès el seu O rde per arreu d'E uropa el 24 de maig de 1136.

**Jacques de Molay**. ( Molay, Franc C omtat 1243- París 1314 ). D arrer gran mestre de l'O rde del temple. D efensà l'orde davant del papa C liment V, però, detingut ( 1307 ) per ordre de F elip IV de França, acabà sota tortura ( 1309 ) els excessos de què l'orde era acusat. Havent-se retractat, el 1314, de les seves confessions anteriors, fou condemnat a la foguera.

**Jaume II** de Catalunya-Aragó dit el *Just* ( València 1267 – Barcelona 1327 ). Rei de Sicília ( Jaume I: 1285 – 95 ), comte de Barcelona i rei d'Aragó i de València ( 1291 – 1327 ), fill de Pere el Gran i de Constança de Sicília ( enciclopèdia catalana Vol 13 ).

**Joan XXII** ( Caòrs 1249?- Avinyó 1334 ). Nom que va prendre l'occità Jacme Duera en esdevenir papa ( 1316-34 ). Canceller del regne de Sicília i bisbe de Frejus i Avinyó, va ser elegit papa a Lió. Eclesiàsticament endegà, amb una gran energia, el tresor papal, malmès pel seu antecessor, i va crear un nou sistema financer. Va centralitzar l'administració curial i va crear incomptables diòcesis. Aquesta actitud centralitzadora suscità una sèria d'oposicions: barallat amb Lluís de Baviera, va acabar excomunicant-lo, i aquest va aconseguir la creació de l'antipapa Nicolau V. Va condemnar als franciscans espirituals, que se li havien oposat i que el volien fer declarar heretge perquè defensava que les ànimes dels justs no entraven a la visió beatífica fins després del judici universal. La seva política va servir els interessos colonitzadors dels reid francesos.

**Lluís I de Navarra**. Lluís X de França dit el Trossut ( París 1289- Vicennes 1316 ). Rei de França ( 1314-1316 ) i de Navarra ( 1305-1316 ). Fill de Felip el Bell i de Joana de Navarra, en morir la seva mare fou proclamat rei de Navarra. Hagué de fer cara a la forta reacció feudal, dirigida pel seu oncle Charles de Valois. Expulsà els mercaders jueus i llombards i forçà els serfs dels seus dominis a comprar llur llibertat. El 1305 es casà amb Margarida de Borgonya, la qual repudià el 1314, per adulteri, i més tard la féu estrangular ( 1315 ).

**Peronella I** d'Aragó ( ? 1136 – Barcelona? 1173 ). Reina titular d'Aragó i comtessa de Barcelona, muller del comte Ramon Berenguer IV i filla de Ramir II d'Aragó. ( enciclopèdia catalana Vol 17 ).

**Ramir II** dit el *Monjo* o el *Rei Cogulla* ( ~ 1080 – Oca 1157 ). Rei d'Aragó i comte de Ribagorça ( 1134 –37 ). Fill de Sanç III i germà de Pere I i d'Alfons I d'Aragó. De molt jove entrà al monestir benedictí llenguadocià de sant Ponç de Tòmeres. Mort Alfons I ( 1134 ) sense descendència, els aragonesos l'elegiren rei. Contragué matrimoni amb Agnès de Poitiers, la qual li donà una filla que rebé el nom de Peronella ( enciclopèdia catalana Vol 19 ).

**Ramon Berenguer III** de Barcelona dit el *Gran* ( Rodés, Roergue 1082 Barcelona 1131 ). Comte de Barcelona ( 1096 – 1131 ). Nasqué pocs dies abans de l'assassinat del seu pare Ramon Berenguer III. El testament de Ramon Berenguer I no permetria l'accés del nadó a la dignitat comtal fins després de la mort del seu oncle Berenguer Ramon ( enciclopèdia catalana Vol 19 ).

**Ramon Berenguer IV** de Barcelona dit el *Sant* (? ~ 1113 – Borgo San Dalmazzo, Piemont 1162). Comte de Barcelona (1131 – 62) i regent de Provença (Ramon Berenguer II, 1155 ~ 1157), príncep dominador d'Aragó (1137 – 62). Fill de Ramon Berenguer III de la seva tercera muller Dolça de Provença (enciclopèdia catalana Vol. 19).

**Urbà II** (Châtillon-sur-Mame 1040 - Tòma 1099). Nom que va adoptar Odon en ser elegit papa (1088-99). Havia estat prior de Cluny, bisbe d'Òstia i legat pontifici a Alemanya. En ser elegit papa va proclamar la investidura (Sínode de Melfi, 1089), bé que va arribar a un acord amb França i Anglaterra. En el sínode de Clarmont va promoure la primera croada.



[El Temple i altres ordes.](#)  
[Origen i evolució del Temple.](#)  
[Organització del Temple.](#)  
[El Temple a la Corona d'Aragó](#)  
[La fi del Temple.](#)

[Miravet i el seu territori](#)  
[El castell](#)  
[El Setge de Miravet.](#)



## Organització del Temple



[Càrrecs.](#)

[Jerarquització.](#)

[Administració i finances.](#)

Alicia Ferré Pallarés

Jerarquització.

Quin tipus de jerarquia podríem trobar a la comanda de Miravet?



Igual que la resta de cases i comandes templeres d'arreu del [territori peninsular](#) i fora d'aquest, les cases i comandes templeres eren formades de la mateixa manera que ho va ser la casa central a Jerusalem. Tot i que la casa de Jerusalem podia tenir certs càrrecs de més a causa de la seva condició de casa principal. La resta de comandes també tingueren càrrecs que substituïren els principals [càrrecs](#) quan aquests no es trobaven en la casa i havien de resoldre afers importants.

Així, dins de la [comanda de Miravet](#) hi trobem:

- Mestre provincial.
- Comendador.
- Sotscomandador.
- Cavallers i sergents. Els qui combatien.
- Capellans. Els qui oraven.
- Germans d'ofici. Els qui treballaven.

Qui eren els membres reals de l'orde del Temple?



Tret dels últims, els germans d'oficis, la resta són els membres que formaven l'orde del Temple com a tal a la vila de [Miravet](#), els veritables templers perquè havien realitzat els tres vots religiosos: castedat, pobresa i obediència. També, perquè eren cavallers i homes lliures sense cap mena de vincle o llaç. No tenien deutes econòmics, no fugien de la justícia, no estaven casats, tenien bona salut.

Entre dels germans d'ofici hi podríem trobar també diversos estatus?

Sí, hi podríem trobar els donats i [confreres](#). Tots dos formaven part de l'entramat del Temple, però els primers es lliuraven en vida, mentre que els segons simplement lliuraven els cavalls, armes, peons o diners, no feien donació de les seves persones com els primers, donaven les seves pertinences i com els primers aconseguïen d'aquesta manera ser enterrats en els cementiris de les cases templeres. Els templers aconseguïren aquest privilegi, el de posseir esglésies i cementiris gràcies a la butlla *Militia Dei* de l'any 1145.

Quines persones formaven l'estament no noble dels templers?

Juntament amb els cavallers, els sergents i capellans a l'orde hi havia persones vinculades a aquesta per diversos lligams, com eren els **donats**, confreres i **oblats**. Mentre que aquests eren considerats membres *honorables* dins de l'orde, hi havia un altre grup que es dedicava a la tasca del cultiu de la terra, del pasturatge dels animals, de les feines de manteniment de la casa... eren els esclaus, majoritàriament sarraïns.

Uns altres membres que integraven aquest grup no noble del Temple eren els **escuders** que es trobaven a les ordres dels frares-cavallers. Finalment, hi havia els jornalers. Persones-contractes dels templers per dur a terme certes tasques relacionades amb el manteniment de la casa i producció dels béns a canvi d'un sou.

Dins del temple hi podem trobar el concepte de *familiaritas*, amb què persones alienes a l'orde i sense cap tipus de relació com eren els donats, oblats... cercaven protecció en aquestes cases.

Tots eren membres masculins dins de l'orde del Temple?

No. Tot i que es té la falsa idea que els únics que podien formar part dels ordres Militars eren únicament cavallers que pertanyien a la noblesa i per descomptat, homes, també hi podem trobar dones que formaven part d'aquestes congregacions, tot i que no era massa freqüent.

En el cas de l'orde del Temple, les dones tenien una **funció** no bèlica, més aviat es dedicaven a l'hospitalitat i a la vida contemplativa i de pregària com les actuals monges.



Dins la regla hi trobem menció sobre la incorporació de les dones a l'orde?

Sí. La **regla** no acceptava dones a l'orde, però a terres catalanes hi ha constància que en les cases templeres estaven acceptades. L'article 53 de la regla exposa: *La companyia de les dones és una cosa perillosa. Són nombrosos aquells que per haver freqüentat dones, el diable els ha apartat del camí recte del paradís. Que les dones en qualitat de fraresses no siguin, doncs, rebudes a la casa del temple* ( J. M. Sans i Travé. *Els Templers Catalans de la Rosa a la Creu*. Pàg. 137).

Per tant, quin tipus de jerarquització existia dins de l'orde?

Primer de tot, hem de tenir consciència que la comanda era la unitat bàsica de l'organització del Temple. Aquesta estava sota la direcció del comanador. Aquesta figura rep les ordres del mestre provincial. També hem d'observar que a partir de la butlla *Omne Datum Optimum* de l'any 1139, l'orde del Temple obté una jerarquització més establerta i més visible. A partir d'aquest moment, els frares depenien del mestre provincial que a la vegada depenia del gran mestre que vivia a la casa central, a Jerusalem. No només els membres depenien de la casa central, sinó totes les cases i possessions. Com podem observar es tracta d'una organització jeràrquica de tipus piramidal com el màxim poder i responsable és trobar a la cúspide d'aquesta i a la base, els serfs i altres persones vinculades a l'orde d'una manera o d'una altra.





El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó  
La fi del Temple.

Miravet i el seu territori  
El castell  
El Setge de Miravet.



**Organització del Temple**



Carrecs.

Jerarquització.

Administració i finances.

Alicia Ferré Pallarés

Administració i finances.

**A**llarg de tot aquest repàs per la vida de l'orde del Temple hem anat comprovant com els frares-cavallers van rebre multitud de **donacions**. Fet que contribuir a l'acumulació de grans possessions. Però, com van ser capaços de mantenir-les totes aquestes? Van poder adquirir-ne noves? Com ho van fer, si havien fet el vot de pobresa?



**C**om sabeu, la **comanda** (o preceptoria) i la casa era un el nucli de l'organització administrativa de l'orde. Dins de la comanda hi podem trobar dues parts ben diferenciades: d'una banda, el convent, lloc on residien els frares templers; i d'altra banda, tot aquell territori que estava format per les terres, béns, explotacions tant agràries, ramaderes com industrials de la comanda.

**Q**ui era el responsable de l'administració de la comanda i la casa?

**C**om bé heu suposat, el responsable administratiu era el comanador, però aquest era ajudat i assistit pel cambrer, la funció principal d'aquest era l'administració de tot allò que era necessari per a la casa i els seus habitants.

**C**om he dit anteriorment, de quina manera van ampliar les seves possessions?

**A**part de les donacions que van rebre dels diversos monarques, nobles, gent particular, aquests últims donaven tot allò que posseïen al Temple per poder aconseguir la vida eterna i el perdó de Déu a la seva mort. Els templers van poder comprar altres terres i, es clar, **vendre'n**.



**E**ls templers eren depositaris de gran part del numerari dels monarques de l'època i de tots aquells que volien mantenir els seus diners en un lloc segur. Es pot dir que van ser els primers banquers, els avantpassats de les societats mercantils i bancàries italianes.

**E**n les cases, els templers realitzaven les operacions habituals de la banca, feien operacions de dipòsits, préstecs i transmissions de diners. Ja heu suposat que per mitjà d'aquestes operacions els frares-cavallers treien un profit econòmic. Era aquest benefici el que usaven per a la compra d'altres terres i d'aquesta manera, expandir les seves possessions, adquirir nous béns i ampliar les seves explotacions agrícoles, ramaderes i industrials.

**Q**uines eren les activitats econòmiques del Temple?



Quan l'orde del Temple adquiria noves terres i fundava una comanda, mantenia els cultius i les activitats agrícoles i ramaderes pròpies de la zona. Per exemple, a Miravet les dues activitats més importants van ser l'agricultura i la ramaderia; dins de l'agricultura es dedicaren al cultiu de la vinya, les oliveres, dels ametllers... perquè aquests cultius a més de ser els propis de la zona, eren els que més rendiment donaven en el

seu cultiu pel tipus d'orografia i clima del territori on es trobava situada la comanda de Miravet.

A part d'aquestes tasques que suposaven els principals ingressos de la casa, el Temple també disposava d'altres vies per ingressar diners a la comanda com eren els casos dels molins, les ferreries, ja que aquests edificis eren usats per la població a canvi de diners; també percebien diners per renda terres o per fer contractes per mitjà de tinences... Els templers com qualsevol altre orde militar i emulant a la monarquia i a la noblesa tenia una relació vassallàtica amb els habitants del territori que formava la comanda. Es podria dir que era una estructura administrativa de tipus feudal.

Una altra activitat que es donava a l'orde del temple, i potser la menys coneguda, era l'activitat comercial que es duia a terme entre les diverses rutes que unien Occident i Orient amb Terra Santa.

A més d'ésser els precursors de la banca i d'altres activitats econòmiques, què més van aportar els pobres cavallers del Temple?

Els templers van ser capaços d'ajustar-se a la nova situació i necessitats de l'època, per aquest motiu van implantar en alguns territoris la irrigació (Vall del Conca a Aragó), l'adopció del guaret.



G

## *Grans Mestres de l'orde del Temple.*

- ✓ **Hugo de Payns 1118- 1136/1137.**
- ✓ **Roberto de Craon 1136/1137-1149.**
- ✓ **Everardo des Barres 1149-1152.**
- ✓ **Bernardo de Trémelay 1152-1153.**
- ✓ **Andrés de Montbard 1153-1156.**
- ✓ **Beltrán de Blanquefort 1156-1159.**
- ✓ **Felipe de Banlus 1169-1171.**
- ✓ **Odo de Saint Amand 1171-1179.**
- ✓ **Arnaldo de Torroja 1180-1184.**
- ✓ **Gerardo de Rodefot 1185-1189.**
- ✓ **Roberto de Sablé 1191-1193.**
- ✓ **Gilberto Eral 1194-1200.**
- ✓ **Felipe de Plaissé 1201-1209.**
- ✓ **Guillermo de Chartes 1210-1219.**
- ✓ **Pedro de Monteagudo 1219-1232.**
- ✓ **Hermann de Périgord 1323-1244.**
- ✓ **Ricardo de Bures 1244/1245-1247.**



✓ **Guillermo de Sonnac 1247-1250.**

✓ **Rinaldo de Vichiers 1250-1256.**

✓ **Tomás Berard 1256-1273.**

✓ **Teobaldo Gaudin 1291-1293.**

✓ **Jacobo de Molay 1293.-1307, morí l'any 18-III-13714.**





## L'Orde del Temple.

El Temple i altres ordes.  
Origen i evolució del Temple.  
Organització del Temple.  
El Temple a la Corona d'Aragó.  
La fi del Temple.

## La Comanda de Miravet.

Miravet i el seu territori.  
El castell.  
El Setge de Miravet.



### El Temple a la Corona d'Aragó.



El ordes militars a la Corona d'Aragó.

Les conseqüències del testament d'Alfons el Bataller.

El paper del Temple en l'expansió de la Corona.

Alicia Ferré Pallarés

El paper del temple en l'expansió de la Corona.

Què té a veure el Temple amb l'expansió de la Corona d'Aragó?



No és que l'orde del Temple fos decisiu en l'expansió de la Corona d'Aragó, però sí que va ajudar a reconquerir un gran territori que es trobava sota les mans dels sarraïns.

Els Cavallers de la Milícia del Temple van combatre per a aquests territoris, però un cop reconquerits no els deixaren deseparats, sinó que es van instal·lar en les fortaleses ja edificades en els límits d'ambdós territoris.

Aquest orde militar s'instal·là en aquests indrets perquè a diferència de l'exèrcit reial era una host permanent i amb efectius, ja que tot i la seva magnitud d'efectius eren capaços de mobilitzar-se amb una gran rapidesa i restà en un indret per un període de temps més llarg que no pas altres exèrcits, com per exemple les hosts reials, que eren allistades i cridades a files pels monarques quan aquests necessitaven dels seus serveis. L'inconvenient d'aquests tropes era el sou que cobraven i que no podien romandre per un temps indefinit en el mateix indret, això a causa del fet que cobraven un sou i també, perquè no es podien permetre el luxe de deixar de conrear les seves terres o fer altres feines que eren el suport econòmic de la família.

Fou només aquest paper bèl·lic el que van tenir els templers en l'expansió territorial en la Corona catalanoaragonesa?

No. El Temple també va tenir un paper repoblador d'aquelles terres que eren reconquerides als sarraïns.

Un cop les terres limítrofes estaven sota control cristià i segures, els frares-cavallers atorgaven cartes de població i propiciaven establiments enfiteútics i així, els posseïdors d'aquests documents es poguessin establir en certs indrets i començar a formar una nova comunitat d'habitants.

Com es concediren aquestes cartes de població?

L'orde del Temple obtingué tot un seguit de donacions del comte Ramon Berenguer IV per estar al seu costat en les batalles contra els infidels. A aquestes donacions són el resultat d'uns pactes realitzats entre els templers i el comte els anys 1134 i 1143. En aquests pactes s'arribà a l'entesa que als templers els corresponia la cinquena part de totes les conquestes realitzades amb la seva ajuda. Va ser així, que Ramon Berenguer IV va fer donació l'any 1153 de Miravet, el territori del qual abastava el seu terme, els castells que hi formaven part i també els llocs de Gandesa, Corbera, Algars, Batea, el Pinell i Rasquera en un primer moment. Hi ha llocs com Gandesa, Batea... que s'hagueren d'atorgar més d'una carta de població.

Quins tipus de cartes de població s'otorgaren?

L'orde militar templer van poder utilitzar diversos tipus de cartes de població a l'hora de concedir els territoris que volien repoblar. Entre elles hi ha les més senzilles on les condicions eren de tinença. I les cartes de franquícia, que protegien els habitants, alhora que aquests mantenien i augmentaven la demografia del lloc.

Per una altra part, a la comarca de la Terra Alta hi podem trobar establiments agraris col·lectius, és a dir, amb una relació semblant a la vassallàtica, ja que els habitants depenien d'un senyor, en aquest cas dels templers.



G

[El Temple i altres ordes.](#)  
[Origen i evolució del Temple.](#)  
[Organització del Temple.](#)  
[El Temple a la Corona d'Aragó.](#)  
[La fi del Temple.](#)

[Miravet i el seu territori](#)  
[El castell](#)  
[El Setge de Miravet.](#)



## El Temple a la Corona d'Aragó.

[Els ordes militars a la Corona d'Aragó.](#)

[Les conseqüències del testament d'Alfons el Bataller.](#)

[El paper del Temple en l'expansió de la Corona.](#)

Alicia Ferré Pallarés



(Carta fictícia de [Peronella](#) al seu fill Alfons. Aquí s'explica com es va arribar a la unió dels dos regnes de la Corona catalanoaragonesa).

**E**stimat fill:

**M**'imagino que et sorprendrà que t'escrigui aquesta carta per contar-te com vas arribar a heretar aquest regne. Sé que la història que et contaré no és estranya per a tu, però necessito contar-la tal com la vaig sentir de petita. Necessito treure'm aquest pes tan feixuc que no em deixa respirar.

**C**om ja bé saps, el teu besavi Alfons I el Bataller, en la ciutat de Baiona va dictar el seu testament. Això passà cap a l'any 1131. Però no fou fins el juliol de 1134 que aquest testament es feu efectiu, fou el mes que el teu besavi morí després de ser ferit a la batalla de Fraga dos mesos abans. Com també saps, al no tenir descendència va llegar tot el seu regne als Ordes Militars del Sant Sepulcre, a l'Hospital i al Temple. Aquesta decisió del teu besavi va ocasionar un gran daltabaix en tot el regne i principalment entre la noblesa, els cavallers i part de l'església, ja que aquests esperaven obtenir un bon bocí del pastís.

**A**quests per tal d'evitar la donació del regne als tres ordes militars pensaren de coronar rei al seu germà Ramir, el teu avi. Emperò, com també ets coneixedor, Ramir era monjo i havia fet els tres vots religiosos, la qual cosa li impedia ésser rei de la corona catalano-aragonesa i prendre esposa. Ell havia nascut amb la vocació divina per al Senyor.

**N**o sé quines paraules varen utilitzar els delegats de la comissió encarregada per tractar l'assumpte, però el teu avi Ramir I, dit el monjo, fou coronat rei tot i no tenir la dispensa papal. Ara arriba la part més rigorosa i difícil per al meu pare, el matrimoni amb la meua mare, Agnès de Peiteu, filla de Guillem IX duc d'Aquitània. Aquestes noces no es feren esperar i el dia 13 de novembre de 1135 es varen casar. Per tal que el papa no actués en contra del teu avi per no tenir la seva dispensa, Ramir I escrigué aquestes paraules al Pontifici: *He pres dona, no per satisfer l'apetit de la meua carn, sinó per la meua sang, i per restaurar el meu llinatge* (Martí Aureli. *Les noces del Comte. Matrimoni i poder a Catalunya (785- 1213)*).

Com saps al cap de nou mesos vaig néixer jo, la teva mare, Peronella I. Fou l'únic cop que els meus pares estigueren junts en el mateix llit. Córrer la història que jo no sóc filla del teu avi Ramir, però això ho deixo com un conte al costat de la llar de foc. Després de veure'm i tenir-me als braços, en Ramir I, llegir el territori a les meves mans i retornà al monestir de Sant Pedro el Viejo a Osca on esperà la seva mort que arribà finalment a l'any 1157.

**P**erò abans de retornar a la seva vida monàstica, el teu avi em tenia que trobar un marit per a mi per poder renunciar al tron i al regne. Heus ací, una altra decisió important. Després de molts candidats, l'11 d'agost de 1137, a Barbastre, **Ramir** el Monjo **concedia** la meva mà i el seu regne al teu pare Ramon Berenguer IV que per aquell temps contava amb 24 anys, mentre que jo era un infant de bressol.

**E**l nostre casament es va celebrar l'agost de 1150 quan jo contava amb l'edat de 13 anys. A partir d'aquest moment, el teu pare va esdevenir Príncep d'Aragó i comte de Barcelona. Després d'anys de felicitat, però també de penúries tu vas heretar el regne catalano-aragonés arran de la meva abdicació l'any 1164 i després de la mort del teu pare i del teu germà primogènit, Ramon Berenguer.

**F**inalment, et deus preguntar com el teu pare va aconseguir que els ordes militars no lluitessin pels seus drets testamentaris. Doncs bé, el teu pare, Ramon Berenguer IV, fou un gran diplomàtic, home de seny i destre amb les paraules. Gràcies a aquestes virtuts i després de llargues negociacions realitzades els anys 1140 i 1141, arribà a un pacte amb els tres ordes militars, el Sant Sepulcre, els hospitalers i els Templers. Aquests renunciaven al drets que els atorgava Alfons I en el seu testament a canvi de grans dominis a Aragó i certes possessions en el territori almohade després de la seva reconquesta.

**A**questa és la veritable història de com vas llegir el regne d'Aragó.

**L**a teva estimada mare,

**P**eronella I Reina d'Aragó i comtessa de Barcelona.

Barcelona, 9 de Juny de l'any del Senyor de 1169.







**P**er què es va posar fi a l'Orde del Temple?

**L**a dissolució de l'Orde del Temple no va començar en terres de la Corona Catalano-aragonesa, sinó que es va iniciar a França sota les ordres del rei francès Felip IV, el Bell, i el papa Climent V.

**T**ot va començar quan els poders eclesiàstics i laics van criticar els ordes de l'Hospital i del Temple per la seva falta d'interès i d'esforç per continuar mantenint les possessions que tenien a Orient, els Estats Llatins. Però amb la caiguda de sant Joan d'Acrc va ser quan aquests dos ordes van veure com el seu descrèdit cap a ells anava augmentat, ja que es van perdre la resta de territoris en aquestes terres llunyanes. Això



els va conduir a què els dos ordes cerquessin altres formes i camins per poder netejar la seva imatge davant els ulls dels fidels cristians i de la fe catòlica; però l'únic l'orde dels dos que mig ho va aconseguir fou l'Hospital que juntament amb el Teutònic varen canviar els seus respectius camps de batalla, ja que van passar a preocupar-se pels conflictes interns que existien en aquell moment a Europa. Mentre el Temple no hi trobava cap

sortida alternativa, a part de les acusacions falses que el rei de França, Felip el Bell, va aportar contra aquest orde per motius econòmics tot i que, aquest rei, segons va exposar, ho feu en honor de la fe cristiana.

**Q**uan va començar el procés contra el Temple?

**L**a caiguda i dissolució del Temple es va iniciar, si fa no fa i de manera indirecta, el dia 5 de juny de 1305 amb l'elecció de Bertrand Got, arquebisbe de Bordeus, com a Papa. Aquesta elecció va ser com a conseqüència d'una mena de pacte entre el rei francès i el papa Bonifaci VIII. El nou Papa era feble i aquest fet el va saber aprofitar Felip IV. Aquesta debilitat va propiciar que el Papa no actués quan el rei de França va acusar falsament els templers d'heretgia entre altres coses. Tot i així, no va ser fins el 1307 que l'orde del Temple va ser dissolt en terres franceses, ja que al llarg d'aquest temps, Felip el Bell va aconseguir, suposadament, proves en contra del Temple i amb gran discreció el 13 d'octubre del 1307 va fer empresonar tots els cavallers templers del seu territori. És en aquesta data quan va començar el veritable calvari per a l'orde dels Cavallers del Temple de Salomó, ja que per poder treure'ls confessions s'obligà als seus membres a confessar sota tortures "*tots els errors imputats a l'orde eren absolutament falsos, per bé que, a causa de les nombroses tortures que li infligiren els oficials reials que el varen interrogar va haver de confessar alguns dels esmentats errors.*" (J. M. Sans i Travé. *Els templers catalans de la rosa a la creu*. 402-403).

**S**egons els documents, cinc eren els càrrecs que imputaven als cavallers-templers: primer, en ser rebuts a l'orde renegaven tres cops de Crist; segon, el frare que els acollia en la seva recepció, els besava el final de l'espina dorsal, el melic, i la boca; tercer, les relacions carnals amb membres de l'orde; quart, que la cordeta que dia i nit cenyia la camisa, com a signe de castedat, va ser consagrada a un ídol en forma de cap humà i amb una gran barba, i cinquè, que els capellans de l'orde ometien les paraules de la consagració en la missa.

**S**ucceí el mateix amb l'orde del Temple en terres de la península Ibèrica?

**E**l dia 26 d'octubre del 1307, Felip el Bell va enviar cartes a quasi tots els prínceps europeus per confirmar que el mestre fra Jaume de Molay, dos dies abans, havia confessat que renegava de Crist i que també escopí a la creu. Les cartes deien el següent: *“gràcies al concurs diví el gran mestre i molts d'altres frares del temple han confessat espontàniament i amb cor contrit que en les seves professions reneguen de Jesucrist i realitzen altres actes abominables”* (J. M. Sans i Travé. *Els templers catalans de la rosa a la creu*. Pàg. 404).



**T**ot i la carta enviada pel rei francès, tant el monarca català, Jaume II, com els templers ja eren sabedors del que succeïa en el país veí. El mestre fra Ximén de Lenda, que es trobava a Miravet, va enviar a fra Pere Sastret davant de Jaume II per intercedir per tres cavallers templers que es trobaven a Tudela, ja que aquest indret es trobava sota les ordres del fill del rei de França, Lluís de Navarra, i temien per les seves vides.

**E**n un primer moment, sembla que Jaume II no sabia ben bé com actuar, ja que, en certa manera, no tenia res en contra dels templers, i per una altra part, no estava massa d'acord amb la forma d'actuació del rei francès. Per aquest motiu, el dia 20 de novembre de 1307, el rei català va enviar una carta al papa per obtenir més informació i saber si havia d'actuar en contra de l'orde; també es va adreçar a Felip IV per comunicar-li que ell no prendria accions contra els templers en les seves terres de moment.

**A** part, els templers estaven desorientats pels successos ocorreguts a França, ja que no entenien aquesta actuació en contra de la seva orde perquè fins feia ben pocs mesos, en terres de Múrcia, havien perdut el mestre provincial, fra Berenguer de Cardona, quan lluitava contra els sarraïns. No obstant, no es van quedar amb les mans plegades i van decidir fer reforçar els castells i fortaleses per si el monarca Jaume II decidia prendre algun tipus d'acció en contra d'ells i assetjar les diverses fortificacions. Pel que fa a la diplomàcia, es va

enviar una comissió, encapçalada per fra Ximén de Lenda, a la cort reial per conèixer l'actitud i les intencions del monarca pel que es referia a l'orde del Temple en terres catalano-aragoneses. Veient la bona predisposició del rei, fra Ximén de Lenda va restar a la cort, tot i que, fra Ramon de Saguàrdia, [lloctinent](#), l'avisà que no es refiés de les bones intencions de Jaume II. Amb aquest motiu li va escriure aquestes paraules: *“Nós tenim, senyor, a gran perill a vós e a tot frare del temple que sia en la cort”* (J.M. Sans i Travé. *El Temple catalans de la rosa a la creu*. Pàg. 413). Però fra Ximén de Lenda no va fer cas d'aquestes paraules d'avertència. Fou el dia 1 de desembre del 1307, que les paraules de Ramon de Saguàrdia es van convertir en un fet. Mentre el mestre es trobava a la cort amb Jaume II a València, aquest últim va fer empresonar el mestre juntament amb la resta dels frares que l'acompanyaven; alhora que ampliava aquesta detenció a tots els templers del seu regne.

**S**i seguim amb atenció els passos de Jaume II, ens adonarem que són força semblants amb els que va dur a terme en el seu dia Felip el Bell a França. El monarca català va actuar amb gran cautela i discreció, a més de mantenir al seu costat el mestre provincial de l'orde i d'aquesta manera aconseguir que Ximén de Lenda no pogués posar-se al capdavant de cap tipus d'organització o revolta militar i també, evitava el recel dels templers en contra de la seva persona.

**A**questa actuació per sorpresa va fer que molts dels castells i cases templeres fossin lliurats ràpidament als homes del rei com havia succeït a Borriana, Xivert, el castell d'Arés i el castell de Peñíscola el 12 de desembre del 1307. També, podem saber que hi hagueren castells forts on s'havien refugiat un nombre elevat de frares, a part, de tenir grans quantitats de provisions i altres estris que els podien ajudar a mantenir un setge llarg en cas que aquest fet s'esdevingués, era el cas de Montsó, Xalamera, Cantavella, Castellot, Villel, Libros i és clar [Miravet](#), ja que estaven construïts en indrets força difícils d'expugnar.

**Q**uè va succeir des del primer de desembre del 1307 fins el 24 de maig del 1309 amb la rendició de Montsó, l'últim bastió templer a la Corona Catalanoaragonesa?

**A**mb l'orde de detenció dels templers a les mans, l'inquisidor general va començar el procés contra els templers duent a cap terme les primeres detencions, les quals van ser la del mestre provincial, [el lloctinent](#) fra Ximén de Lenda, amb la resta dels frares de la delegació, juntament amb tots els altres que es trobaven en terres valencianes. El següent pas va ser demanar el lliurament de la resta de fortaleses templeres, que com s'ha dit anteriorment, no totes ho van fer; les més ben preparades van resistir un llarg setge com fou el cas de Miravet que es va rendir el dia 12 de desembre del 1308, mentre que el castell de Montsó va resistir fins el 24 de maig del 1309.

**P**erò abans de la rendició definitiva de Miravet, va començar un anar i venir de missatgers reials per convèncer els templers d'aquesta comanda que abandonessin el castell sense que les tropes del rei utilitzessin la força. Al mateix temps, el lloctinent de la [comanda de Miravet](#) va emprendre accions diplomàtiques enviant sengles cartes al monarca, Jaume II, la seva muller, [Blanca d'Anjou](#), per pregar un canvi d'actitud del rei envers els templers del territori catalano-aragonès, ja que aquesta orde sempre havia estat fidel i a la disposició del sobirà, igual que ho van fer amb els seus avantpassats, quan aquest va necessitar els serveis dels frares.



**P**erò van fer cas el monarca i la seva muller d'aquesta petició de clemència?

**N**o ben bé, al contrari, el monarca va veure l'ocasió com una oportunitat per poder fer-se amb tots els béns i possessions i terres que es trobaven sota el poder del Temple, fet que li aportaria un gran benefici econòmic. Però el monarca no era l'únic que cobejava les possessions del Temple, ja que els nobles també esperaven obtenir un bocí del pastís.

**N**o obstant, el rei Jaume II no es va veure en cor d'actuar obertament i amb violència en contra dels cavallers de la Milícia del Temple de Salomó sense el consentiment o l'aprovació del papa Climent V, que amb l'anomenada butlla *Patoralis preeminentie* acceptava que els templers fossin empresonats en tots els territoris europeus.

**A**mb la butlla papal a les seves mans, el monarca va adreçar noves paraules als castells que encara es trobaven en mans dels frares per informar-los de la decisió del papa i per concedir-los una nova oportunitat per depositar les armes, tot i això, els templers es negaren un altre cop a lliurar-se als enviats del monarca, a més d'exposar que les acusacions fetes eren falses, inventades i il·legítimes. Amb vista de la negativa, Jaume II va ordenar que s'intensifiquessin els setges i que cada cop anessin estrenyent més el cercle.

**P**er una altra part, el rei Jaume II va iniciar un seguit de converses i trobades amb persones pròximes als frares assetjats, però aquestes intervencions no obtingueren cap mena de resposta positiva per a les intencions reials. Ben al contrari, fra Ramon de Saguàrdia, lloctinent del mestre i per tant responsable dels templers després que el mestre provincial fou empresonat, va intentar per la seva banda tot un seguit de peticions, ofertes, sortides... dignes, a més d'intentar fer canviar l'actitud de Jaume II envers els frares cavallers dels seus territoris i de la visió negativa que la resta de ciutadans podien tenir d'ells, "*nós volem més morir ab corona de martyry que no viure tostemps ab desonor de nós et de tots nostres amics...*" (J. M. Sans i Travé. *El*

**T**ot i l'intent de Ramon de Saguàrdia de mantenir la moral alta, els templers cada cop veien una sortida més difícil i buida d'esperança.

**A**questa constant correspondència, peticions i enviament de missatges i d'emissaris va continuar dia rere dia fins al lliurament definitiu dels castells templers als delegats del monarca Jaume II

**Q**uè va provocar la rendició de les fortaleses al rei, si eren pràcticament inexpugnables?



**B**é, tot i ser unes fortificacions fortes, ubicades en lloc estratègic i amb accessos difícils, els templers no en tenien prou amb aquest espai físic i, ja que els feia falta llibertat de moviment, fet que era provocat pel setge que els homes del rei feren als castells. Això suposava no poder sortir de l'enclavament i per tant, passà dia rere dia contemplant les mateixes cares i parets. A més les acusacions en contra de l'orde afectaren l'esperit i el cos dels frares. Així doncs, entre unes causes i altres, la moral dels templers anava minvant, alhora que les avantatges que ofería Jaume II als templers per obtenir la seva rendició eren cada cop més atractives. Fou aquest últim fet, una sortida fàcil i sense perjudicis per a qui es lliurés, que féu que fra Jaume de Galligans deixés el [castell de Miravet](#) sense consentiment de la resta dels membres de la comunitat aprofitant la foscor de la nit i es lliurés als delegats de Jaume II amb l'esperança de treure'n profit de la informació que tenia al seu poder.

**A**questa fugida, juntament amb la capitulació del castell de Cantavella el 12 d'Agost del 1308, que igual que el de Miravet i Montsó, era una de les places templeres més fortes, va provocar un desànim més gran entre la resta dels frares que encara es trobaven al peu del canó.

**A**mb aquestes noves, els templers de Miravet i de la resta dels castells van començar a qüestionar-se i preguntar-se si no era millor rendir-se al monarca encara que suposés un deshonor per a ells, o mantenir el setge patint les conseqüències de la manca d'aliments, aigua i altres penúries. No obstant, tot i aquesta situació de desànim i mancança de provisions, fra Ramon de Saguàrdia, lloctinent a Miravet, va cremar els últims cartutxos escrivint al vicescancer papal i cardenal Arnau, abat de Fontfreda, per demanar que instés el monarca a deixar el setge del castell de Miravet i dels altres llocs. Aquesta petició també fou adreçada al papa Climent V.

**T**ot i les cartes als alts estaments eclesiàstics i al mateix monarca per demanar l'acabament del setge foren infructuoses. Ramon de Saguàrdia, veient la doble negativa, va decidir la rendició de Miravet, que es va dur a terme el 12 de desembre del 1308, però abans va demanar el confinament de certs frares-cavallers en llocs que aquests exposarien als enviats del rei.

**D**esprés de la capitulació de Miravet encara restava en peus Montsó, que no cauria fins el 24 de març del 1309, data enquè es pot donar per finalitzada l'obra dels templers en terres catalanoaragoneses.

**A**partir d'aquest moment es va començar a intensificar els interrogatoris dels nous presoners templers, ja que el monarca no tenia prou proves per acusar-los de les faltes que se'ls imputava, tot i que va obtenir certes confessions per mitjà de tortures, però que els mateixos templers torturats, després davant de la resta dels membres que formaven la comissió per aclarir les acusacions, exposaven que ho havien fet a causa del dolor que sofrien durant les tortures i que no tenien cap mena de validesa judicial ni moral.

**Q**uina va ser la sentència final?

**S**i observem els dos territoris, França i la península Ibèrica, on el procés contra els templers fou més conegut, podem comprovar que tot i el rerefons econòmic que proporcionà el procés s'ha de mencionar que en terres catalanes, tant la persecució, l'empresonament com els interrogatoris juntament amb la sentència final foren més suaus i amb un tractament no tan vexatori com ho fou a l'estat veí.

**M**entre que a França els interrogatoris eren fets amb tortures força desagradables, a la Corona Catalanoaragonesa els turments no sempre eren una pràctica habitual, ja que Jaume II des de l'inici d'aquesta persecució volia aconseguir els béns dels templers i la seva rendició d'una manera més cavallerosa i sense la utilització de la força, la violència i el vessament de sang, fet contrari a Felip el Bell, el qual pretenia acabar amb tot això el més aviat possible.

**B**é, continuant amb els interrogatoris i la seva sentència final, el papa Climent V va ordenar la creació de comissions amb membres eclesiàstics en les diòcesis per estar presents en els judicis i per fer complir les pautes que ell mateix havia redactat per extreure la informació als frares empresonats. Així doncs, els frares eren interrogats per laics i eclesiàstics, a més les persones vinculades a les cases o que havien tingut algun tipus de tracte amb els templers també van ser interrogades.

Totes aquestes declaracions s'havien de recollir i presentar-se a Viena davant d'un concili general de l'Església on es decidiria la sort dels templers i dels seus béns.

A França les proves, les declaracions i altres fets acusaven els templers d'heretges i va conduir a sentenciar-los culpables i per aquest motiu el mestre provincial francès, Jaume de Molay, juntament amb el preceptor de Normandia, Geoffroi de Charney, van ser condemnats a morir a la foguera, però van proclamar en tot moment la seva innocència.

Als territoris catalans els acusadors no trobaven proves tan irrefutables com els seus veïns francesos per poder condemnar els frares-cavallers; així que els declararen innocents en el concili provincial celebrat a Tarragona el 10 d'agost del 1312. Tot i aquesta sentència, els frares ja no podrien tornar a empunyar una espasa ni ha viure plegats sota un mateix sostre, sinó que sehi va assignar una pensió, una vida religiosa en altres monestirs i convents sota la supervisió de membres aliens a l'orde del Temple.



Suplici de Jaume de Molay i de Geoffroi de Charney.

Però que va succeir amb els seus béns en terres catalano-aragoneses?

Jaume II pretenia que els béns que posseïen els templers dins el seu territori fos a parar a les seves mans, i de fet, part d'aquests béns hi van fer cap, en certa manera, al monarca, ja que aquest regalà certs objectes, relíquies, bíblies,... a familiars i persones properes a ell.

Però, veient l'oposició de la Santa Seu que volia donar les propietats a l'orde de l'Hospital, el monarca va proposar la creació d'un nou orde que de forma indirecta estaria sota la seva jurisdicció. Això, va comportar tot un seguit de negociacions entre Jaume II i el papa Climent V, que moria el 20 d'abril del 1314, fet que delegava la solució del conflicte al seu successor, [Joan XXII](#).

Aquest últim i el monarca català arribaren a un acord el 10 de juny de 1317 sobre els béns de l'orde del Temple per mitjà de la butlla *Ad fructus ubere*. Aquest document exposava que certs béns i possessions dels cavallers del Temple passarien a mans de l'Hospital i una altra part al nou orde creat, l'orde de Santa Maria de Montesa, que



seguiria la regla de C alatrava, un altre orde religiós-militar de la península Ibèrica.



G

## LLIBRES.

- \* Aurell, Martí. *Les noces del Comte. Matrimoni i poder a Catalunya. ( 785- 1213 )*. Ediciones Omega. S.A. Barcelona. 1998.
- \* Biarnès i Biarnès, Carmel. *La implantació de l'orde del temple a la Ribera d'Ebre (1148- 1210)*. Centre D'estudis de la Ribera d'Ebre. Montblanc . 1986.
- \* Bladé i Desumvila, A. *El castell de Miravet*. Dalmau ed. Barcelona. 1966.
- \* Coromines, Joan. *Onomasticon Cataloniae*. VolumV. L-N. Curial edicions Catalanes. Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona. "La Caixa". Barcelona. 1996.
- \* Demurguer, Alain. *Auge y caída de los templarios*. Ediciones Martínez Roca. S.A. Barcelona. 1990
- \* Enciclopèdia Catalana. Barcelona. 1993.
- \* Fuguet Sans, J. *L'arquitectura dels templers catalans*. Rafael Dalmau editor; Barcelona. 1995.
- \* Lara i Peinado M<sup>a</sup> Pilar, Lara i Peinado Frederix. *Comentari de texts històrics catalans. Mètode, texts i pràctica*. Dilagro s.a. edicions. Lleida. 1984
- \* Martínez Diez, Gonzalo. *Los Templarios en los reinos de España*. Ed. Planeta Historia y Sociedad. Barcelona. 2001.
- \* Pagarolas i Sabaté, Laureà. *Els Templers de les Terres de l'Ebre ( Tortosa). De Jaume I fins a l'abolició de l'Orde (1213-1312)*. Volum I. Diputació de Tarragona. 1999.
- \* Rivera Garretas, Milagros. *"El origen de la idea de orden militar en la historiografía reciente"*. Acta historica et Archaeologica Mediaevalia. Departament d'Història Medieval. Universitat de Barcelona. Barcelona. 1980.
- \* Rubió Jordi; d'Alós Ramon; Martorell Francesc. *"Inventari de l'orde del Temple a Catalunya"*. Institut d'Estudis catalans. Anuari 1907. Barcelona. IEC, 1907 p. 385- 407.
- \* Sans Travé, J.M. *El procés dels templers catalans. Entre el turment i la glòria*. Pagès editors. Lleida. 1990.
- \* Sans Travé; J.M. *Els templers catalans de la Rosa a la creu*. Pagès editors. Lleida. 1996.
- \* Sans Travé, J. M. . *El setge al castell dels templers de Miravet*. Pagès editors. Lleida. 1998.
- Sans Travé, J. M. *La defensa dels Templers Catalans*. Pagès editors. Lleida. 2002.
- \* Serrano daura, Josep. *El conflicte catalanoaragonès pel territori de la ribera d'Ebre i de la Terra Alta, en els segles XIII i XIV*. Ajuntament d'Ascó. Ascó. 1997.
- \* *Textos comentados de época Medieval ( siglos V al XIII )*. Ed. Teide. Barcelona. 1975.
- \* Upton- Ward, J. M. *The Rule of the templars*. Editor Martínez Roca. Barcelona. 2000. 2a edició.
- \* Valls i Taberner, Ferran. *Els costums de Miravet*. Editor Càtedra d'Història. Saragossa. 1992.

\* Vilar Bonet, Maria. *Els béns del temple a la Corona d'Aragó en suprimir-se l'orde. ( 1300- 1319)*. Editor Fundació Noguera. Barcelona. 2000.

## **REVISTES.**

\* Demurger, A. "L'Orde del temple." L'Avenç, núm. 161, pp 20-23. Barcelona, 1992. ( juliol- agost ).

\* Forey, A. J. "Els templers de la Corona d'Aragó i la reconquesta". L'Avenç, núm 161, pp 24-27. Barcelona, 1992. ( juliol- agost ).

\* Fuguet, Joan. "L'arquitectura dels templers catalans". L'Avenç, núm. 161, pp 62-66. Barcelona, 1992. ( juliol- agost ).

\* Pagarolas, Laureà. "El temple, l'organització interna d'una estructura feudal". L'Avenç, núm. 161, pp28-32. Barcelona, 1992. ( juliol- agost ).

\* Valls Taberner, F. ; "Les costums de la Batllia de Miravet; " Revista Jurídica de Catalunya, XXXII (1923).

## **CONFERÈNCIES I JORNADES.**

\* Actes de les primeres jornades sobre els ordes religioso-militars als països catalans (segles XII-XIX); Diputació de Tarragona; 1994.

\* Actes de les primeres jornades d'Estudi sobre la Terra Alta. Edita centre d'Estudis de la Terra Alta.1994.

\* Actes de les jornades d'estudi sobre els costums de la batllia de Miravet ( 1319/1320- 1999/2000 ). Consell Comarcal de la Terra Alta. Diputació de Tarragona. 2002.



## FONTS D'ARXIUS

Arxiu Comarcal de les Terres de L'Ebre. Fons ajuntament de Tortosa. Castellania i Templers. ( Caixa 11026 ). Reg. 296- 306. ( Caixa 11022 ). Reg. 277- 292.



## **Webs.**

[www.liceus.com/cgi-bin/ac/pu/6001.asp](http://www.liceus.com/cgi-bin/ac/pu/6001.asp)

**Web interessant per tenir una visió general de les croades. Des d'aquesta pàgina web l'alumne pot entendre perquè els Ordes Militars van tenir el seu origen a Terra Santa i quins foren els seus antecedents.**

[www.turivet.com/miravet/Temple/temple.html](http://www.turivet.com/miravet/Temple/temple.html)

**Interessant pàgina web per conèixer tot el que està relacionat amb l'Orde del Temple. També es pot trobar una explicació del Setge de Miravet.**

[www.turivet.com/miravet/miravet/castell.com](http://www.turivet.com/miravet/miravet/castell.com)

**Descripció del castell templer de Miravet.**

[www.iespana.es/amigosdeltemple/vieja/concl.htm](http://www.iespana.es/amigosdeltemple/vieja/concl.htm)

**Pàgina web on es pot accedir a diverses imatges relacionades amb el Temple.**

<http://sicauras.iespana.es/siraugas/menutemple.html>

**Completa pàgina web sobre tot el que fa referència a l'Orde del Temple. En aquesta pàgina també es poden veure les vestimentes que usaven els templers. Web molt interessant i recomanada.**

[www.ebreguia.com/rutadeltemple/paginas/index.htm](http://www.ebreguia.com/rutadeltemple/paginas/index.htm)

**Interessant pàgina sobre l'Orde del Temple. Des d'aquí es pot fer un recorregut per les diverses cases i comandes d'aquest Orde en la Corona d'Aragó. Molt recomanada.**

[www.nuevoportal.com/andando/temple.html](http://www.nuevoportal.com/andando/temple.html)

**Pàgina dedicada a l'Orde del Temple. La temàtica és la mateixa que les anteriors. Fa un repàs a la seva història i finalment, té un apartat a l'Orde del temple avui dia.**

[www.iespana.es/TemplariosHoomer/templarios.htm](http://www.iespana.es/TemplariosHoomer/templarios.htm)

Tot i ésser una pàgina web amb links que res tenen a veure amb el Temple com a tal, com és el joc de l'Oca, l'autor introdueix aquest joc des d'una vessant mística i relacionada amb el misteri que envolta al Temple. La resta de la pàgina conté tot el que fa referència a l'Orde del Temple, la seva història, la vestimenta del cavaller templar, el llistat dels Grans Mestres entre altres temes. També poden trobat temes com el Grial, el simbolisme de l'arquitectura templera...

[www.heraldia.com/omilitares.php](http://www.heraldia.com/omilitares.php)

Interessant pàgina web on trobar més informació sobre els ordres militars. En les seves pàgines hi podem trobar informació sobre diversos ordres i també tots els ordres militars espanyols en la història.



Programa informàtic utilitzat.

\* Dreamweaver 4

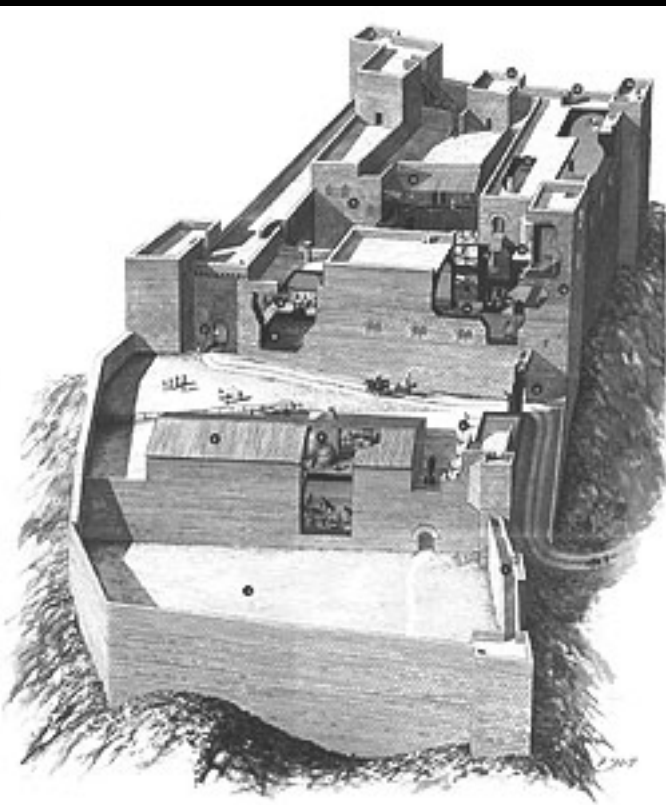
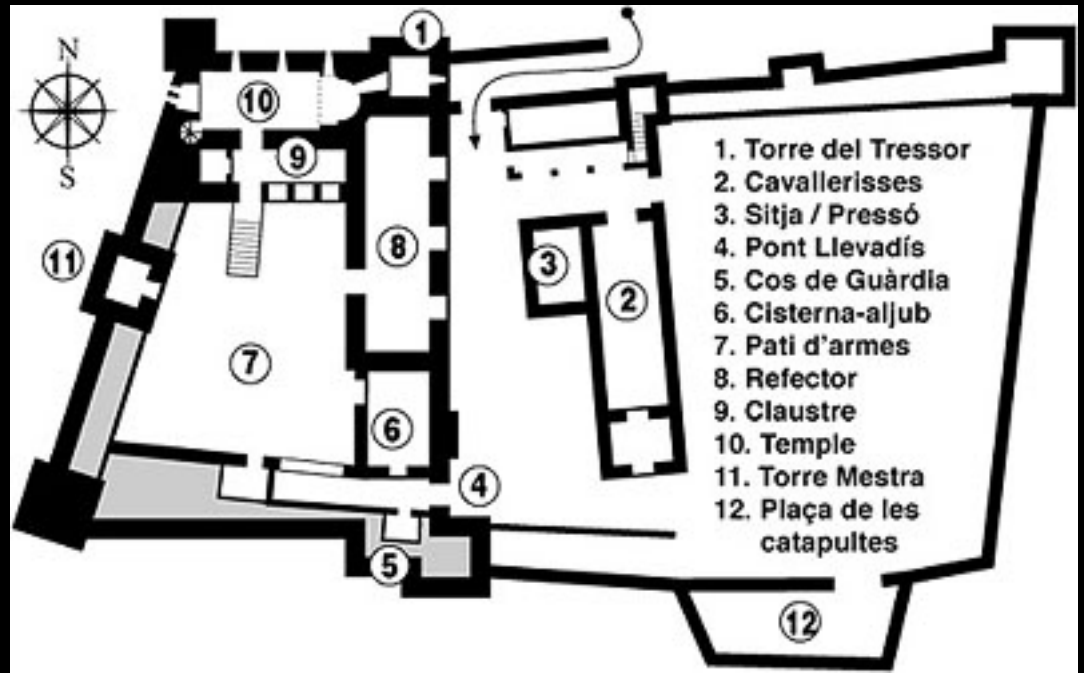


Música utilitzada.

- \* A Day without Rain - Enya
- \* Only Time - Enya.
- \* Pax Deorum - Enya.
- \* La soñadora - Enya.
- \* The Memory of Trees - Enya
- \* El cant dels ocells - Pau Casals.
- \* Música de los dioses.
- \* Gregorian Chants from Medieval Hungary - Sanctus. Omnes unan









### *Batllia de Miravet (1153).*

La donació del castell de Miravet l'any 1153 comprenia a més d'aquest castell, les viles, els castells i termes de Benissanet, Gandesa, Corbera, Algars, Batea, Pinell de Brai i Rasquera. L'any 1168 aquesta batllia es veu ampliada amb el terme de Nonasp. Però, el rei continuava tenint alguns drets, béns o rendes. L'any 1171 Alfons I va donar a l'orde de l'Hospital de sant Joan de la vila i el terme de Rasquera, però l'orde del Temple continuava tenint sota la seva possessió el castell d'aquesta vila.

### *Comanda d'Orta (1174).*

Aquesta comanda era formada per les viles d'Orta, Bot, Caseres, Arnes, Prat de Comte i els llocs de Bene, Ferres, Montsagre, Arbellars i Ortells com també del terme de Mudéfer.

### *Baronia de Flix (1154).*

Ramon Berenguer IV l'any 1154 va donar al cavaller Bonifaci de Volta dos tercers parts del castell i de la vila de Flix.

### *Comanda d'Ascó (1182).*

Aquesta comanda era formada pels castells d'Ascó i de Riba-roja.

### *Baronia d'Entença (1174).*

Aquesta baronia comprenia territori de les actuals comarques de la Ribera d'Ebre, el Priorat i el Baix Camp com també, de les viles, els castells i termes de Móra (d'Ebre), Garcia, Tivissa, Pratedip, Marçà i Falset.



Atorgament de Peronella, filla de Ramir I d'Aragó, com a esposa de Ramon Berenguer IV de Barcelona.

11 d'Agost de 1137.

En nom de Déu. Jo,  
Ramir, per la gràcia de  
Déu rei d'Aragó, et  
dono a tu, Ramon,  
comte i marquès de  
Barcelona, la meva  
filla per muller, amb  
tot el regne d'Aragó  
íntegrament, tal com  
el meu pare, el rei  
Sanç [I] i els meus  
germans Pere [I] i  
Alfons [I] no el  
tingueren mai millor ni  
el posseïren, ells ni  
ningú de cap sexe a  
través d'ells, salvats  
els usatges i les  
consuetuds que el meu  
pare Sanç i el meu  
germà Pere tingueren en  
el seu regne. I  
t'encomano tots els  
homes del predit regne  
en homenatge i  
jurament, que et  
siguin fidels en allò  
que toca a la teva  
vida, al teu cos, i a  
tots els membres que  
tens al teu cos, sense

*frau ni engany, i que  
et siguin fidels en  
allò que toca a tot el  
regne premit i a totes  
les coses que s  
refereixin, salvada la  
fidelitat a mi i a la  
meva filla.*

*' hi*

*[...]*

*Redactat el dia 3  
d ' agost, en l  
l ' Encarnació del Senyor  
de [1]137, [1]175 de  
l ' era, regnant el  
premit rei Ramir. Sig  
+natura de Ramir*

*' any de*

*[...]*

*(M<sup>a</sup>Pilar Lara i Peinado, Frederic Lara i Peinado.*

*Comentari de texts catalans. Mètode, texts i pràctica. )*

